

Instytut Rozwoju Gospodarczego

**SZKOŁA GŁÓWNA HANDLOWA
W WARSZAWIE**

Elżbieta Adamowicz

Konrad Walczyk

**KONIUNKTURA W PRZEMYŚLE
GRUDZIEŃ 2018**

PL ISSN 2392-3687

Badanie okresowe nr 363

BADANIA KONIUNKTURY GOSPODARCZEJ INSTYTUTU ROZWOJU GOSPODARCZEGO SGH

Rada Programowa:

Elżbieta Adamowicz (Przewodnicząca), Joanna Klimkowska (Sekretarz), Marco Malgarini, Gernot Nerb, Ataman Ozyildirim, István János Tóth

Komitety Redakcyjny i adres Redakcji:

Konrad Walczyk (Redaktor Naczelny)

Elżbieta Adamowicz

Małgorzata Krypa

ul. Madalińskiego 6/8, 02-513 Warszawa

www.sgh.waw.pl/irg

Wydawnictwo:

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

al. Niepodległości 162, 02-554 Warszawa

Wersja elektroniczna czasopisma jest wersją pierwotną

Publikacja została zrecenzowana zgodnie z wytycznymi MNiSW

©Copyright by Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2018

Wszelkie prawa zastrzeżone. All rights reserved.

ISSN 2392-3687

Nr rej. PR 18393

Informacje zawarte w niniejszym czasopiśmie oparte są na wynikach ankietowego badania koniunktury w przemyśle przetwórczym, przeprowadzonego przez IRG SGH po raz 363. W badaniu uczestniczyło 265 przedsiębiorstw. Metoda badawcza koniunktury opisana jest na stronie:

<http://kolegia.sgh.waw.pl/pl/KAE /struktura/IRG/koniunktura/Strony/metody.aspx>

SPIS TREŚCI

I.	OMÓWIENIE WYNIKÓW BADANIA	4
II.	WYNIKI SZCZEGÓŁOWE	6
	1. WSKAŹNIK KONIUNKTURY	6
	2. ZBIORCZE ZESTAWIENIE SALD	9
	3. SALDA I ICH SKŁADOWE.....	10
	1) Produkcja	10
	2) Zamówienia	12
	3) Zamówienia eksportowe	14
	4) Zapasy wyrobów gotowych.....	16
	5) Ceny	18
	6) Zatrudnienie	20
	7) Sytuacja finansowa	22
	8) Ogólna sytuacja gospodarki	24
III.	SUMMARY	26
IV.	KONIUNKTURA W PRZEMYŚLE PRZETWÓRCZYM W 2018 ROKU.....	27

I. OMÓWIENIE WYNIKÓW BADANIA

1. W grudniu wartość wskaźnika koniunktury IRG SGH (IRGIND) zmniejszyła się w skali miesiąca o 1,7 pkt. Obecnie wynosi -8,3 pkt i jest niższa od wartości sprzed roku o 10,1 pkt. Dla sektora prywatnego wartość wskaźnika koniunktury obniżyła się o 1,1 pkt i wynosi -7,9 pkt. Jest niższa niż przed rokiem o 9,4 pkt. Dla sektora publicznego wartość wskaźnika spadła o 9,9 pkt, do poziomu -16,1 pkt. Jest niższa od wartości sprzed roku o 22,6 pkt.

2. W przekroju według wielkości przedsiębiorstwa pogorszenie się koniunktury odnotowano w przedsiębiorstwach zatrudniających od 51 do 250 oraz o zatrudnieniu od 251 do 500 pracowników. Spadki wartości wskaźnika koniunktury dla tych grup wyniosły, odpowiednio: 2,2 i 14,9 pkt. W pozostałych grupach koniunktura uległa poprawie. Najwyższą wartość, 15,2 pkt, wskaźnik przyjął dla przedsiębiorstw największych, o zatrudnieniu ponad 500 pracowników, a najniższą, -24 pkt, dla przedsiębiorstw zatrudniających od 251 do 500 pracowników.

3. W przekroju według głównych grup produktowych spadek wartości wskaźnika koniunktury zanotowano dla przedsiębiorstw produkujących półprodukty i dobra inwestycyjne. Wyniosły one, odpowiednio: 3,3 i 0,3 pkt. Wzrosty wartości wskaźnika dla producentów dóbr konsumpcyjnych trwałego użytku i nietrwałych dóbr konsumpcyjnych wyniosły, odpowiednio: 6,0 i 4,6 pkt. Najwyższą wartość, -2,2 pkt, wskaźnik przyjął dla przedsiębiorstw wytwarzających nietrwałe dobra konsumpcyjne, a najniższą, -13,2 pkt, dla wytwórców półproduktów.

4. Z kolei w przekroju regionalnym pogorszenie się koniunktury miało miejsce w makroregionach: południowo-zachodnim, północnym i centralnym. Miesięczne spadki wartości wskaźnika wyniosły, odpowiednio: 5,0, 14,1 i 0,3 pkt. W pozostałych makroregionach koniunktura poprawiła się; najbardziej w makroregionie północno-zachodnim. Najwyższą wartość, 0,9 pkt, wskaźnik koniunktury przyjął dla makroregionu północno-zachodniego, a najniższą, -20,5 pkt, dla makroregionu południowo-zachodniego.

5. Zgodnie z przewidywaniami koniunktura w przemyśle przetwórczym w dalszym ciągu pogarsza się. Negatywne oddziaływanie czynników o charakterze cyklicznym wciąż nasila się. Miesięczny i roczny spadek wartości wskaźnika odnotowano dla większości badanych grup producentów. Pogorszenie się koniunktury jest widoczne w niemal każdym wymiarze działalności przemysłowej. Zmniejszyły się wielkości produkcji i zamówień, znacznie pogorszyła się sytuacja finansowa producentów i ich oceny sytuacji ogólnej w gospodarce. Jedyne pozytywne sygnały płynące z grudniowego badania koniunktury to spowolnienie wzrostu cen wyrobów gotowych i poziomu zapasów oraz nieznaczna poprawa stanu zatrudnienia. W porównaniu jednak z wynikami sprzed roku wszystkie salda osiągnęły gorsze wartości. Ankietowanych nie opuszcza pesymizm i nie wskazuje na to, by tendencja spadkowa w przemyśle przetwórczym, którą obserwujemy od mniej więcej roku, miała dobiec końca.

6. Wartość salda odpowiedzi na pytanie o wielkość produkcji zmniejszyła się o 12,4 pkt. Obecnie wynosi -10,1 pkt i jest niższa od wartości sprzed roku o 12,3 pkt. O spadku poziomu produkcji informują zarówno firmy prywatne jak i publiczne. W przekroju wg głównych grup produktowych największy spadek wielkości produkcji miał miejsce u producentów półproduktów (wartość salda obniżyła się o 13,7 pkt), a najmniejszy w produkcji nietrwałych dóbr konsumpcyjnych (o 1,6 pkt). Firmy przewidują dalszy spadek wielkości produkcji w nadchodzących miesiącach.

7. Zmniejszyła się także, o 6,8 pkt, wartość salda odpowiedzi na pytanie o wielkość zamówień. Wynosi -10,8 pkt i jest niższa od wartości sprzed roku o 8,2 pkt. Spadek zamówień odnotowały firmy z obu sektorów własnościowych. W przekroju wg głównych grup produktowych spadek wielkości zamówień miał miejsce tylko w produkcji półproduktów (wartość salda zmniejszyła się o 9,6 pkt),

a największy wzrost w produkcji dóbr inwestycyjnych (o 6,0 pkt). Spodziewany jest dalszy spadek wielkości zamówień w najbliższym okresie.

8. Zmniejszyły się również zamówienia eksportowe. W ciągu miesiąca saldo zmniejszyło swoją wartość o 5,5 pkt. O spadku informują firmy publiczne i prywatne. Obecna wartość salda, -17,5 pkt, jest niższa od wartości sprzed roku o 7,3 pkt. W przekroju wg głównych grup produktowych największy spadek wielkości zamówień eksportowych odnotowano jedynie w produkcji półproduktów (wartość salda zmniejszyła się o 14,8 pkt), a największy wzrost w produkcji dóbr konsumpcyjnych trwałego użytku (o 32,6 pkt). Producenci spodziewają się wzrostu zamówień eksportowych w kolejnych miesiącach.

9. Poziom zapasów zmniejszył się w porównaniu z listopadem o 2,3 pkt. Spadek wielkości zapasów miał miejsce tylko w firmach prywatnych. Obecna wartość salda, 2,2 pkt, jest wyższa od wartości sprzed roku o 3,8 pkt. W przekroju wg głównych grup produktowych największy spadek poziomu zapasów miał miejsce w produkcji dóbr konsumpcyjnych trwałego użytku (wartość salda obniżyła się o 13,1 pkt), a wzrost zanotowano wyłącznie w produkcji dóbr inwestycyjnych (o 7,9 pkt). Prognozowany jest spadek wielkości zapasów w następnych miesiącach.

10. Tempo wzrostu cen wyrobów gotowych obniżyło się. Wartość salda zmniejszyła się o 1,4 pkt i wynosi obecnie 9,1 pkt. Jest jednak wyższa od wartości sprzed roku o 2,4 pkt. W przekroju wg głównych grup produktowych największy spadek tempa wzrostu cen miał miejsce w produkcji dóbr inwestycyjnych (wartość salda niższa o 7,2 pkt), a największy wzrost w produkcji półproduktów (o 4,1 pkt). Firmy przemysłowe przewidują, że ceny ich wyrobów znacznie wzrosną w zbliżającym się okresie.

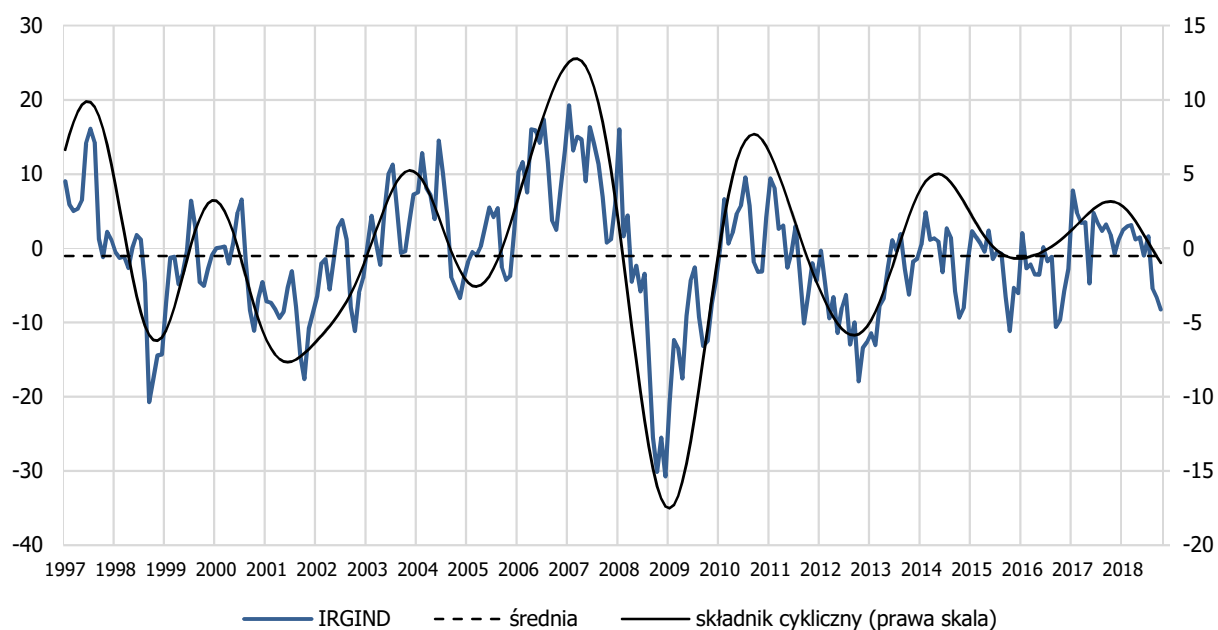
11. Wartość salda odpowiedzi na pytanie o wielkość zatrudnienia zwiększyła się w ciągu ostatniego miesiąca o 0,7 pkt i wynosi -3,5 pkt. Jest niższa od wartości sprzed roku o 4,1 pkt. Wzrost zatrudnienia odnotowały tylko firmy prywatne. W przekroju wg głównych grup produktowych największy wzrost zatrudnienia miał miejsce w produkcji dóbr inwestycyjnych (wzrost wartości salda o 8,1 pkt), a spadek tylko w produkcji półproduktów (o 6,1 pkt). Przetwórcy prognozują wzrost poziomu zatrudnienia w nadchodzących miesiącach.

12. Sytuacja finansowa przedsiębiorstw pogorszyła się. Wartość salda zmniejszyła się o 14,2 pkt i wynosi -13,7 pkt. W ciągu roku wartość salda obniżyła się o 15,5 pkt. W przekroju wg głównych grup produktowych najbardziej pogorszyła się sytuacja finansowa przedsiębiorstw zajmujących się produkcją nietrwałych dóbr konsumpcyjnych (wartość salda niższa o 17,6 pkt), a poprawę zanotowano tylko u producentów dóbr konsumpcyjnych trwałego użytku (o 6,6 pkt). Przewidywane jest dalsze pogorszenie się sytuacji finansowej firm przemysłowych w najbliższym okresie.

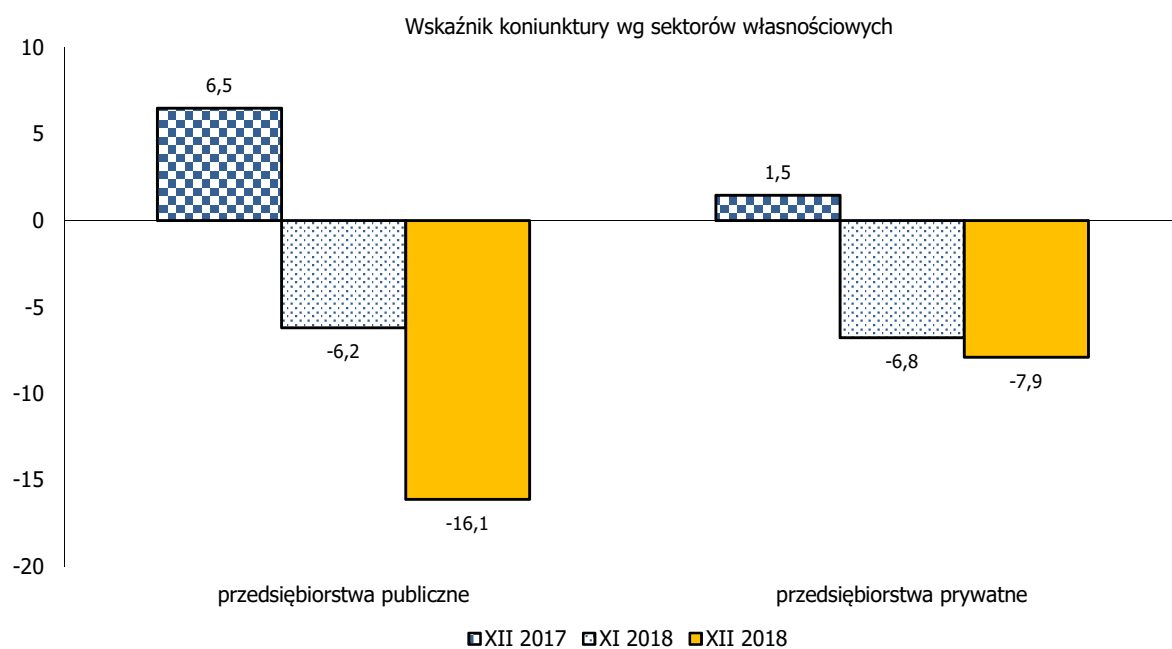
13. Producenci z obu sektorów własnościowych gorzej oceniają sytuację ogólnogospodarczą w Polsce. Saldo zmniejszyło swoją wartość o 10,4 pkt. Obecnie wynosi ona -12,5 pkt i jest o 25,4 pkt niższa do wartości sprzed roku. W przekroju wg głównych grup produktowych największe pogorszenie się ocen stanu polskiej gospodarki zanotowano u producentów nietrwałych dóbr konsumpcyjnych (spadek wartości salda o 14,5 pkt), a najmniejsze u producentów dóbr konsumpcyjnych trwałego użytku (o 0,5 pkt). Firmy przemysłowe bardzo pesymistycznie oceniają najbliższe perspektywy rozwojowe polskiej gospodarki.

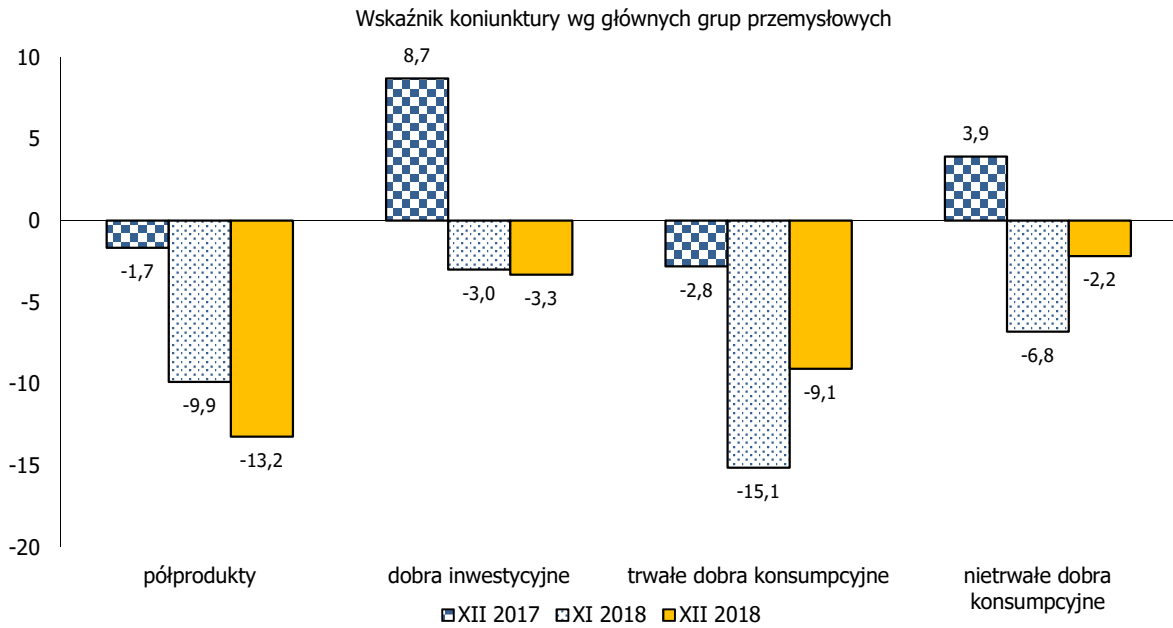
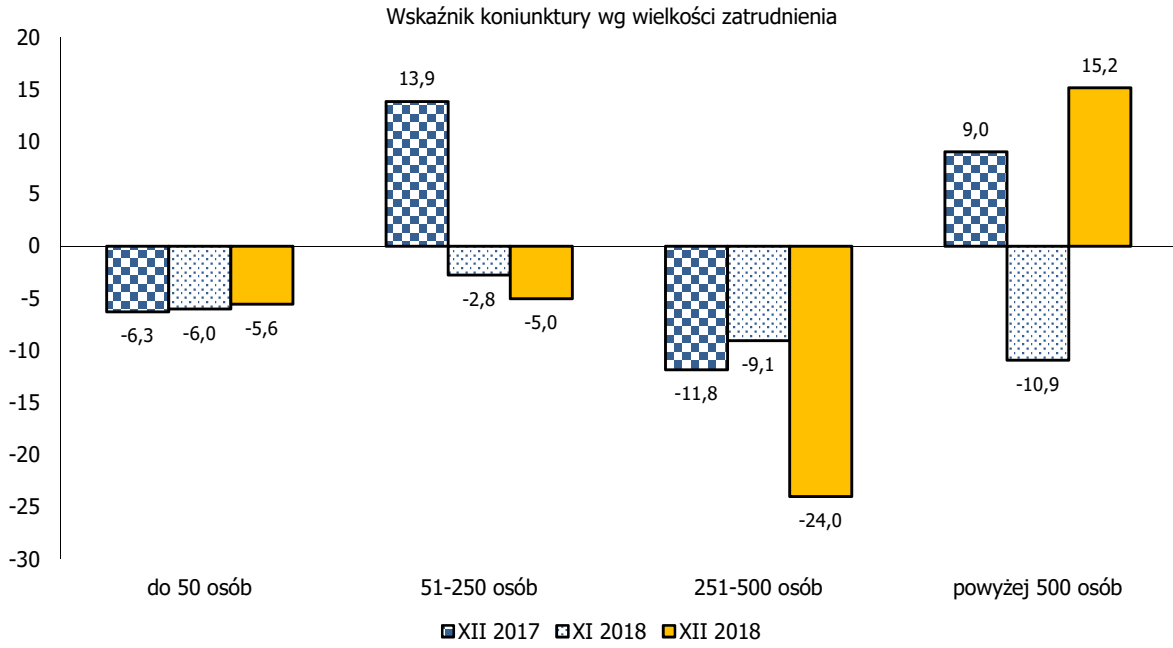
II. WYNIKI SZCZEGÓŁOWE

1. WSKAŹNIK KONIUNKTURY

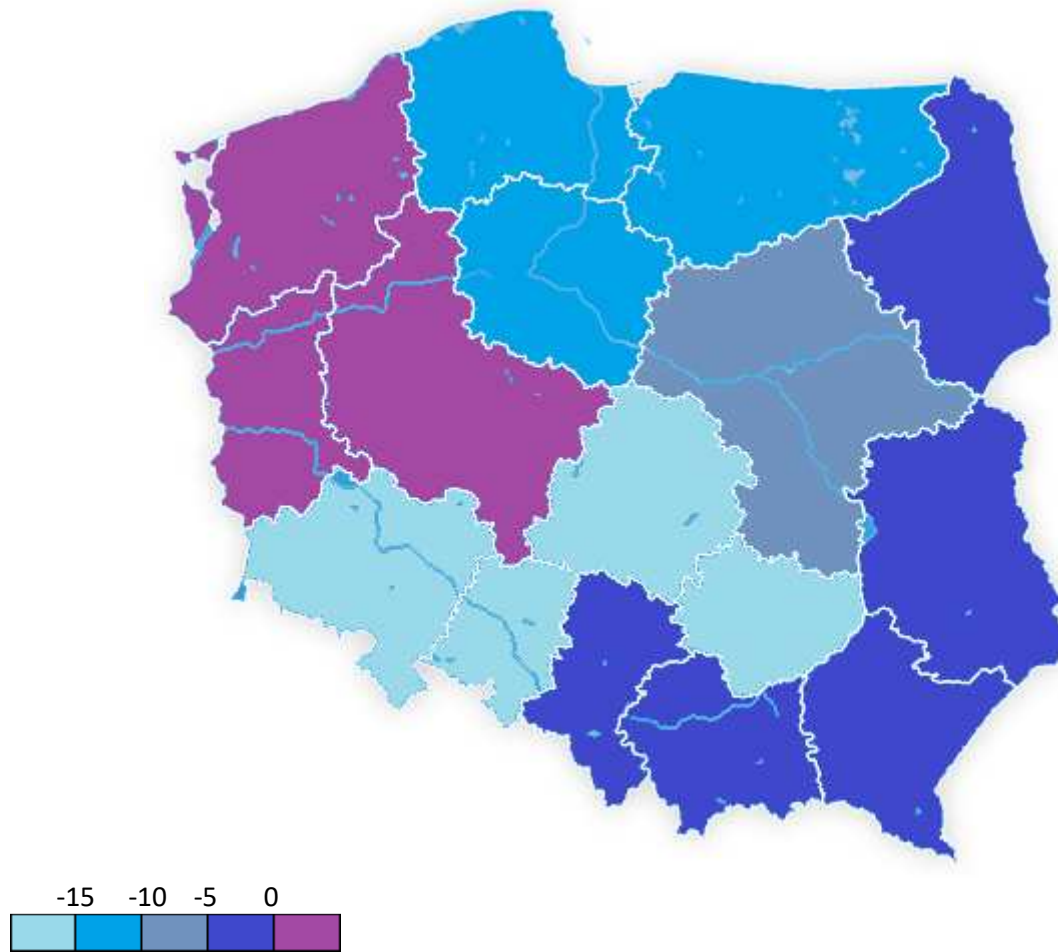

składowe salda	XII'17	VIII'18	IX'18	X'18	XI'18	XII'18
1. wielkość produkcji – przewidywania	6,5	4,9	7,8	-11,3	-11,4	-11,8
2. wielkość zamówień – stan	-2,6	-6,0	-4,1	-1,3	-4,0	-10,8
3. zapasy - stan	-1,6	1,8	-1,2	3,6	4,5	2,2
wskaźnik koniunktury (IRGIND): $(1.+2.-3.)/3$	1,8	-1,0	1,6	-5,4	-6,6	-8,3

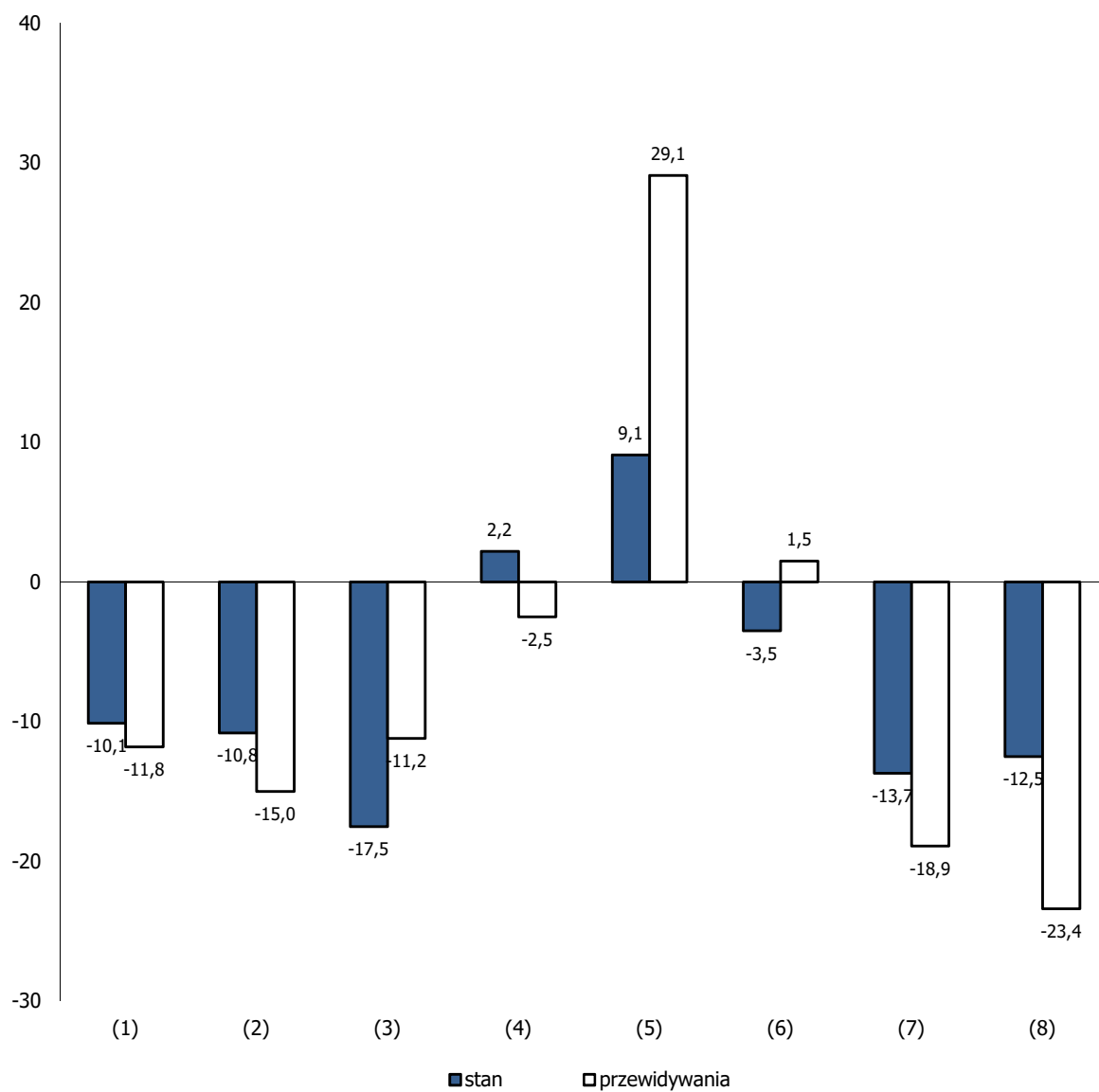

Wskaźnik koniunktury wg makroregionów

	XII'17	XI'18	XII'18
Południowy (województwa: małopolskie i śląskie)	5,6	-6,9	-4,9
Północno-zachodni (województwa: lubuskie, wielkopolskie i zachodniopomorskie)	6,5	-2,8	0,9
Południowo-zachodni (województwa: dolnośląskie i opolskie)	-8,6	-15,5	-20,5
Północny (województwa: kujawsko-pomorskie, pomorskie i warmińsko-mazurskie)	3,2	2,3	-11,8
Centralny (województwa: łódzkie i świętokrzyskie)	-9,4	-16,7	-17,0
Wschodni (województwa: lubelskie, podkarpackie i podlaskie)	5,8	-4,1	-1,6
Województwo mazowieckie	1,9	-9,4	-7,8

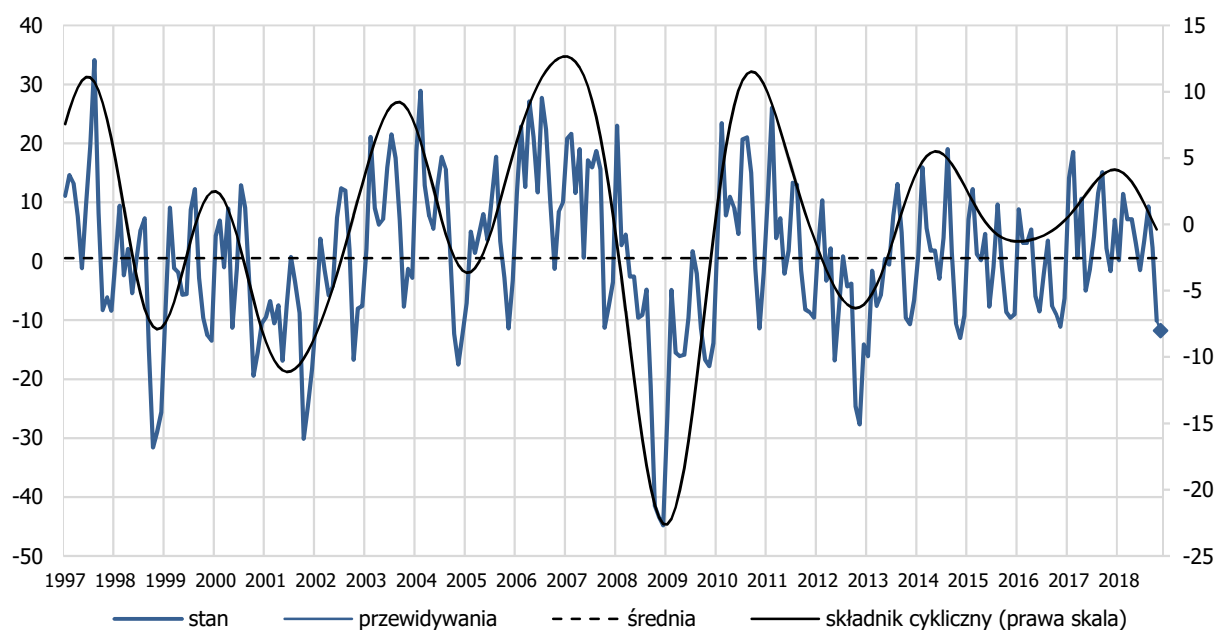
2. ZBIORCZE ZESTAWIENIE SALD

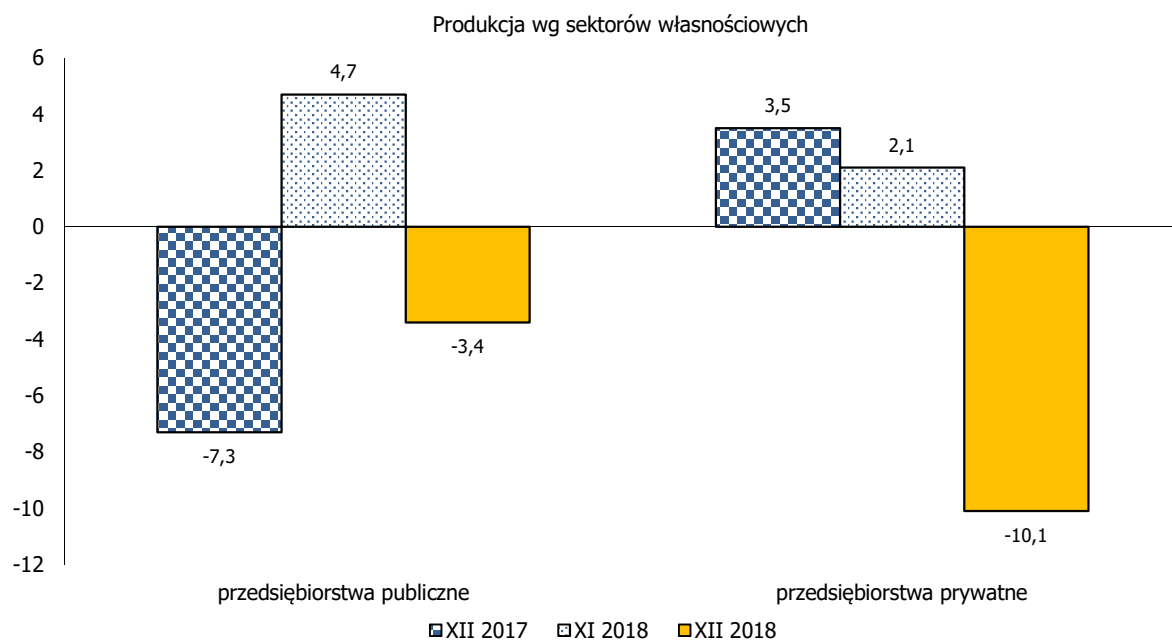
- (1) produkcja
- (2) zamówienia ogółem
- (3) zamówienia eksportowe
- (4) zapasy wyrobów gotowych
- (5) ceny
- (6) zatrudnienie
- (7) sytuacja finansowa
- (8) ogólna sytuacja gospodarki polskiej

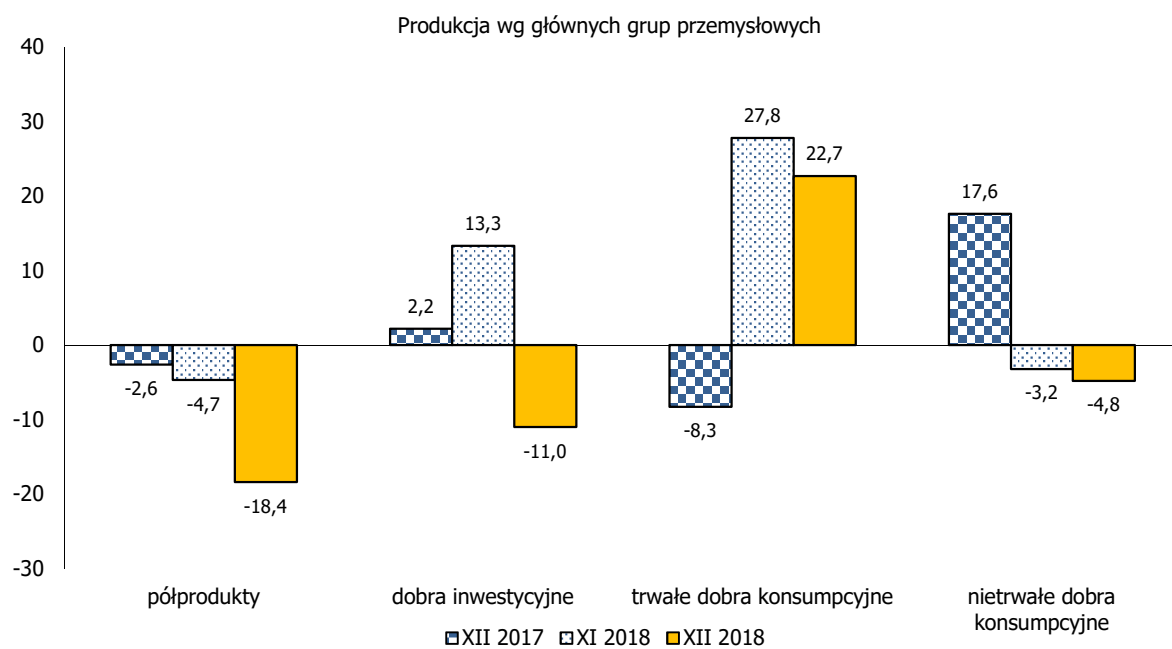
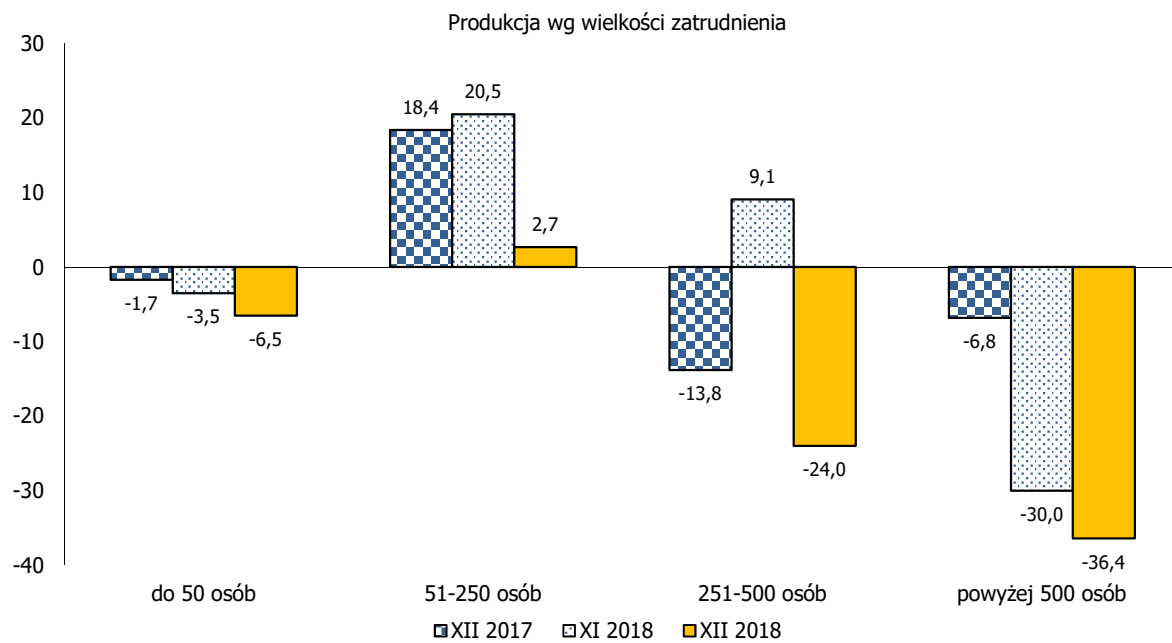
3. SALDA I ICH SKŁADOWE

1) Produkcja

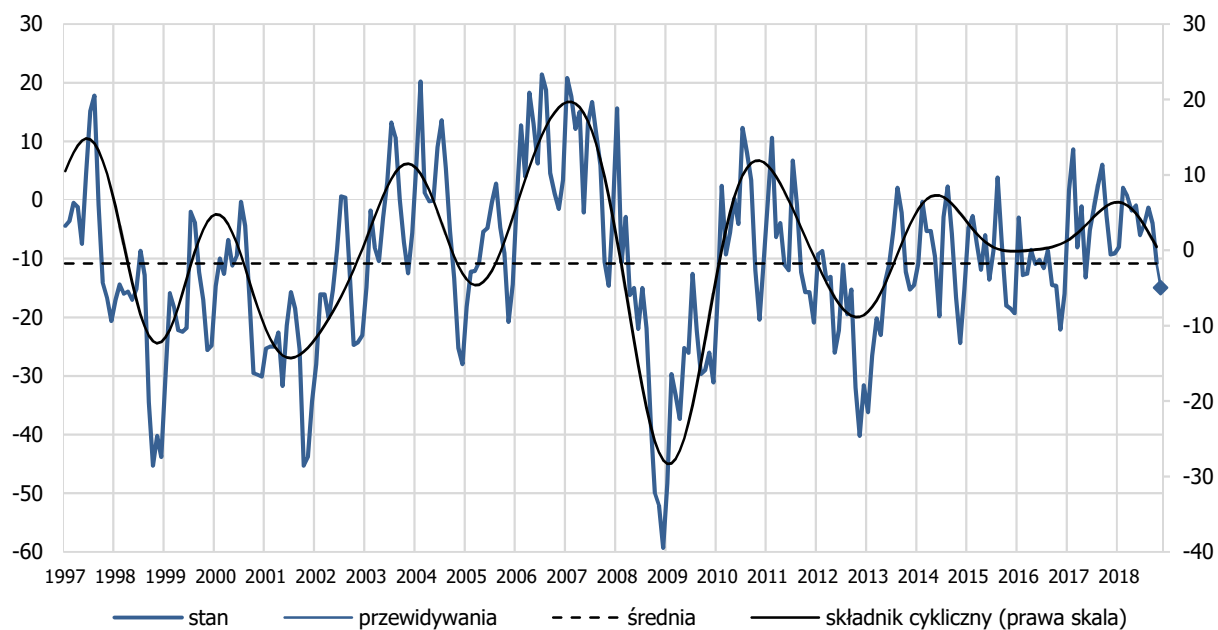

	XII'17	IX'18	X'18	XI'18	XII'18	przewidywania
wzrost	26,7	26,1	28,6	24,9	19,2	21,4
brak zmiany	48,7	51,3	52,0	52,6	51,6	45,5
spadek	24,6	22,6	19,3	22,6	29,2	33,2
saldo (1.-3.)	2,2	3,5	9,3	2,3	-10,1	-11,8

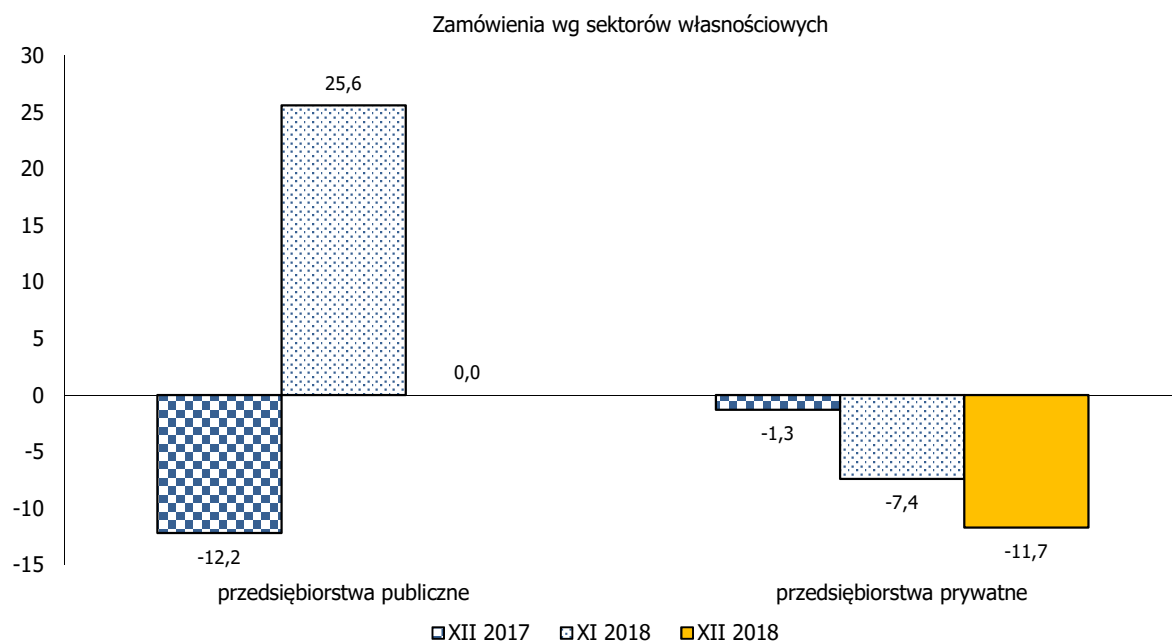

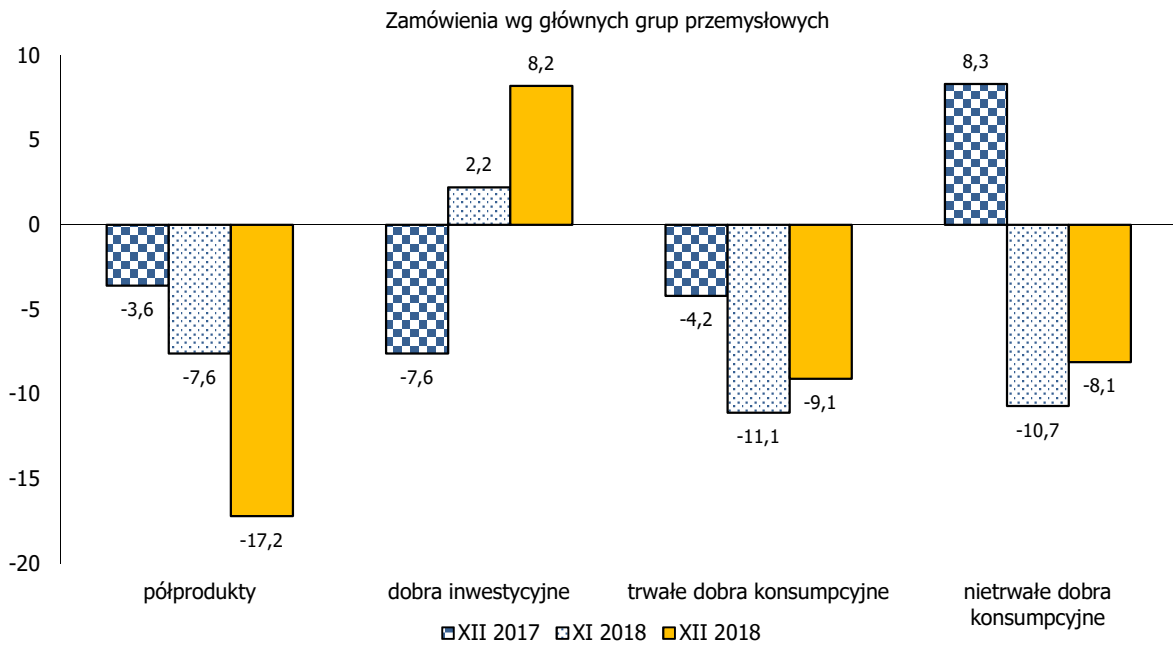
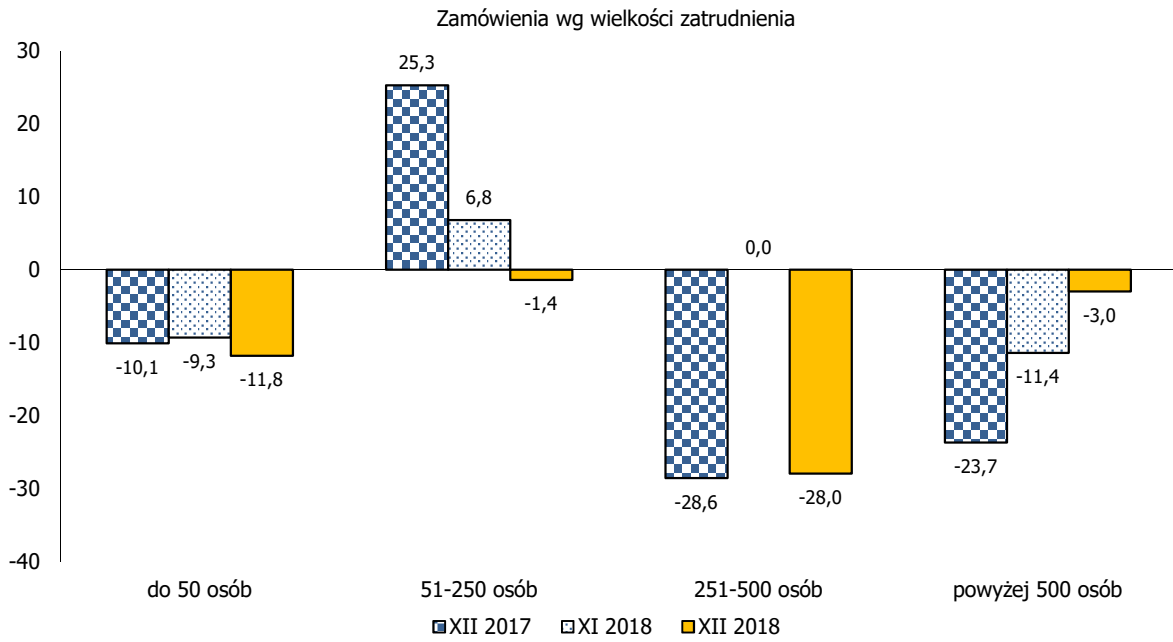

2) Zamówienia ogółem

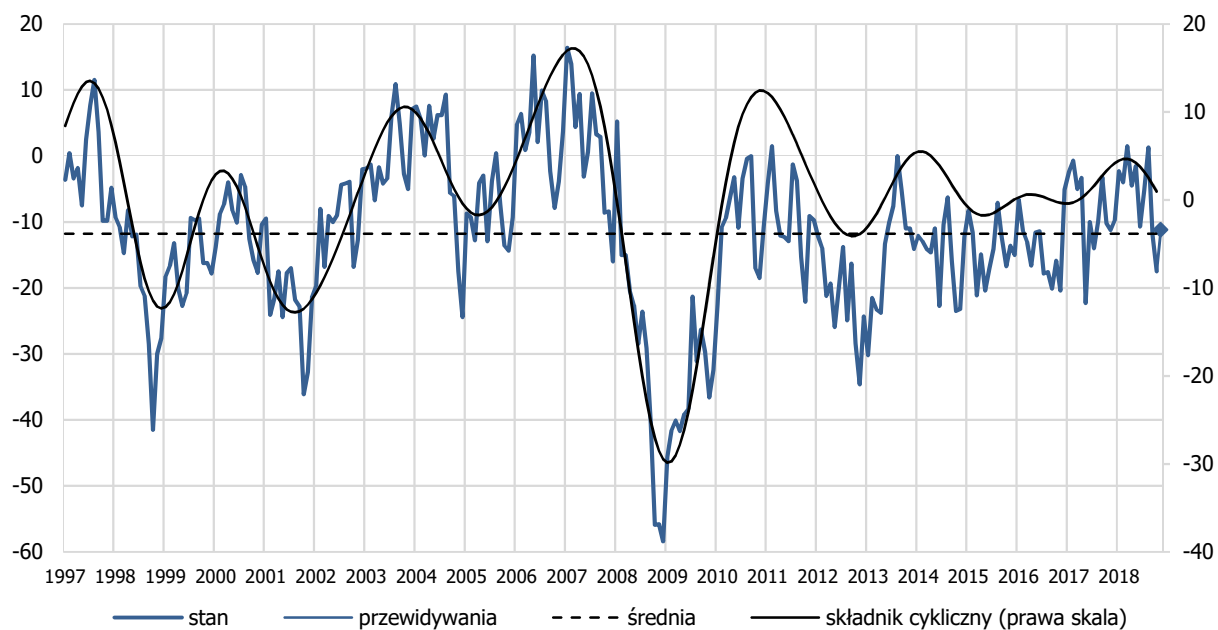

	XII'17	IX'18	X'18	XI'18	XII'18	przewidywania
wzrost	25,0	21,7	22,2	21,4	18,4	17,7
brak zmiany	47,4	52,5	54,4	53,3	52,3	49,6
spadek	27,6	25,8	23,5	25,4	29,2	32,7
saldo (1.-3.)	-2,6	-4,1	-1,3	-4,0	-10,8	-15,0

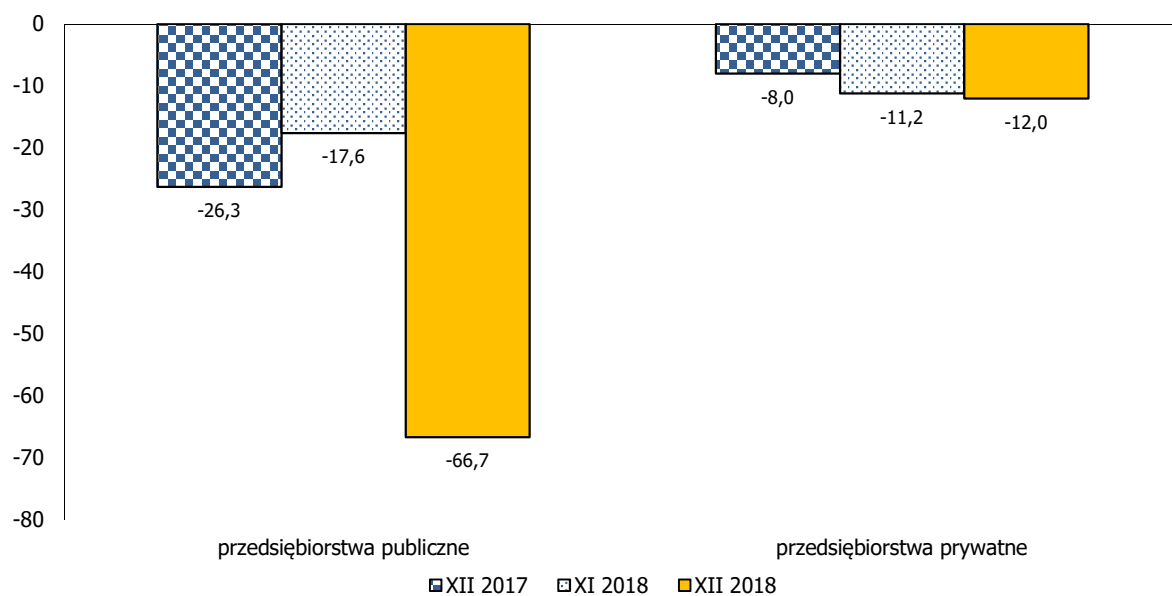

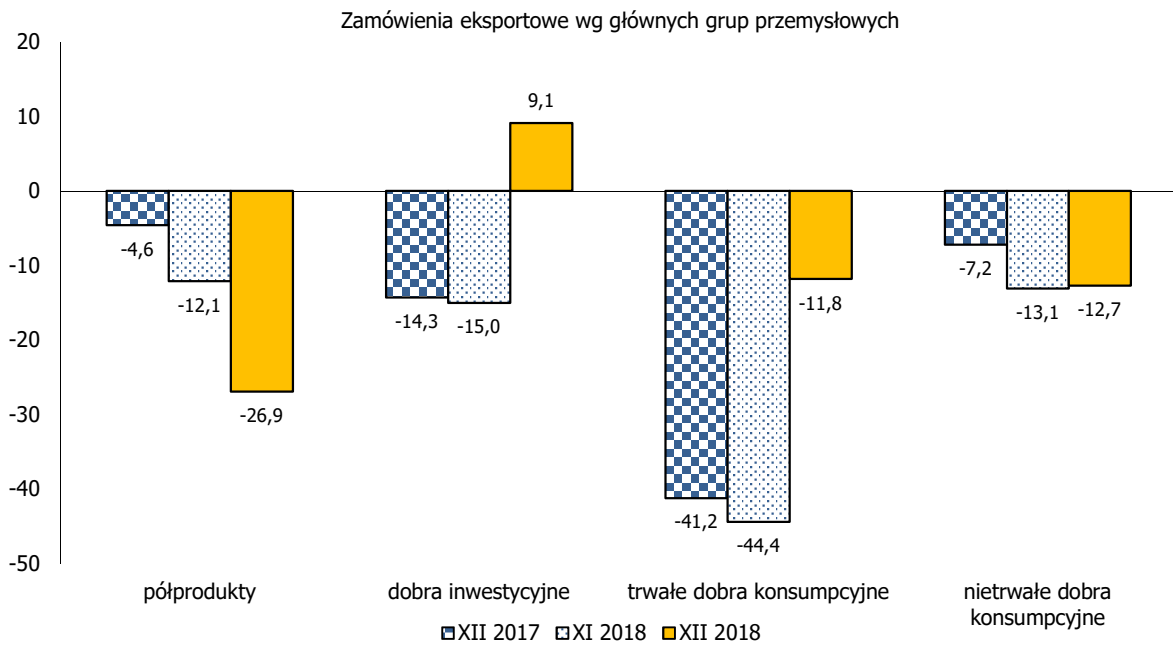
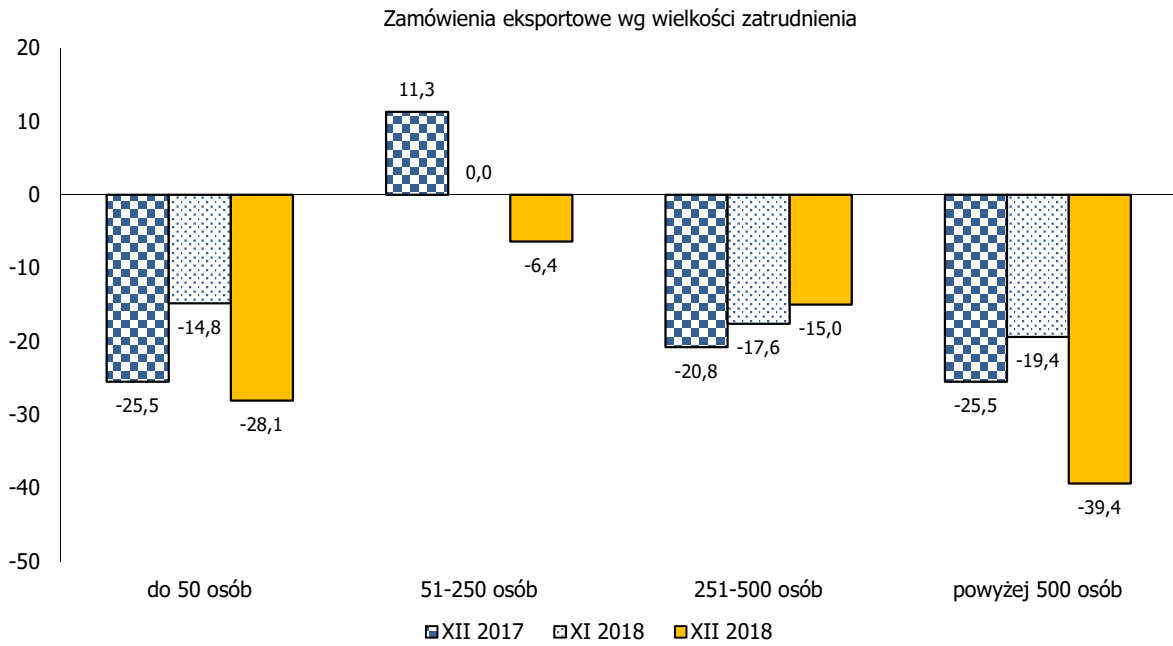
3) Zamówienia eksportowe

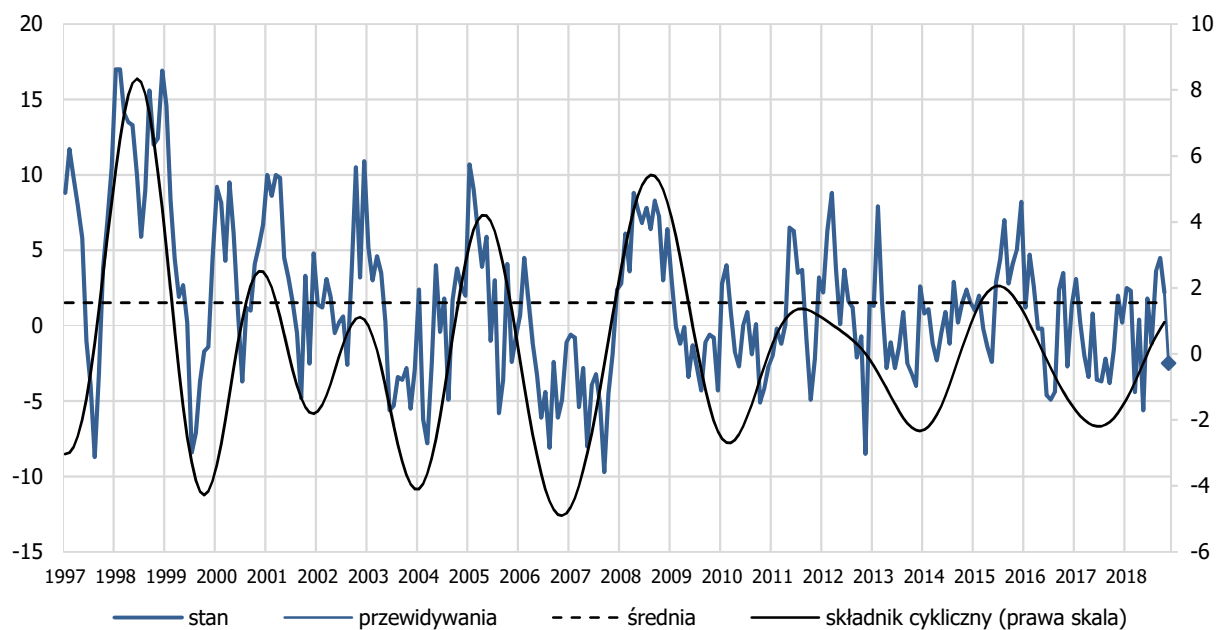
	XII'17	IX'18	X'18	XI'18	XII'18	przewidywania
wzrost	20,0	16,4	25,1	18,9	12,5	17,1
brak zmiany	49,8	62,1	51,0	50,2	57,5	54,6
spadek	30,2	21,6	23,8	30,9	30,0	28,3
nie dotyczy	50,2	51,3	59,4	65,5	65,8	65,8
saldo (1.-3.)	-10,2	-5,2	1,3	-12,0	-17,5	-11,2

Zamówienia eksportowe wg sektorów własnościowych

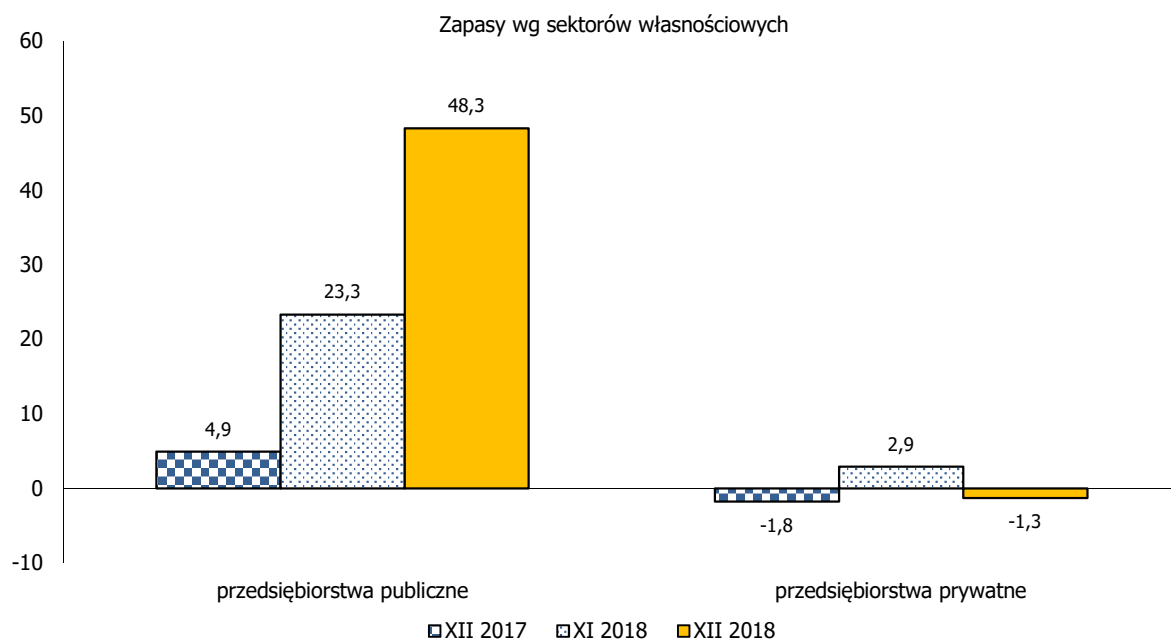

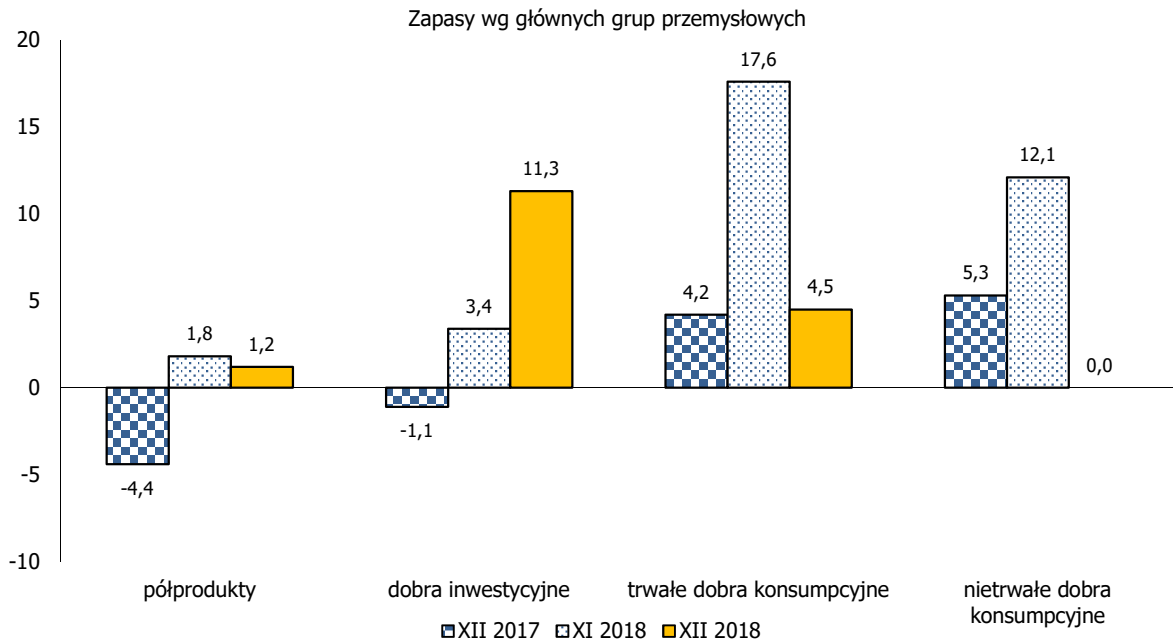
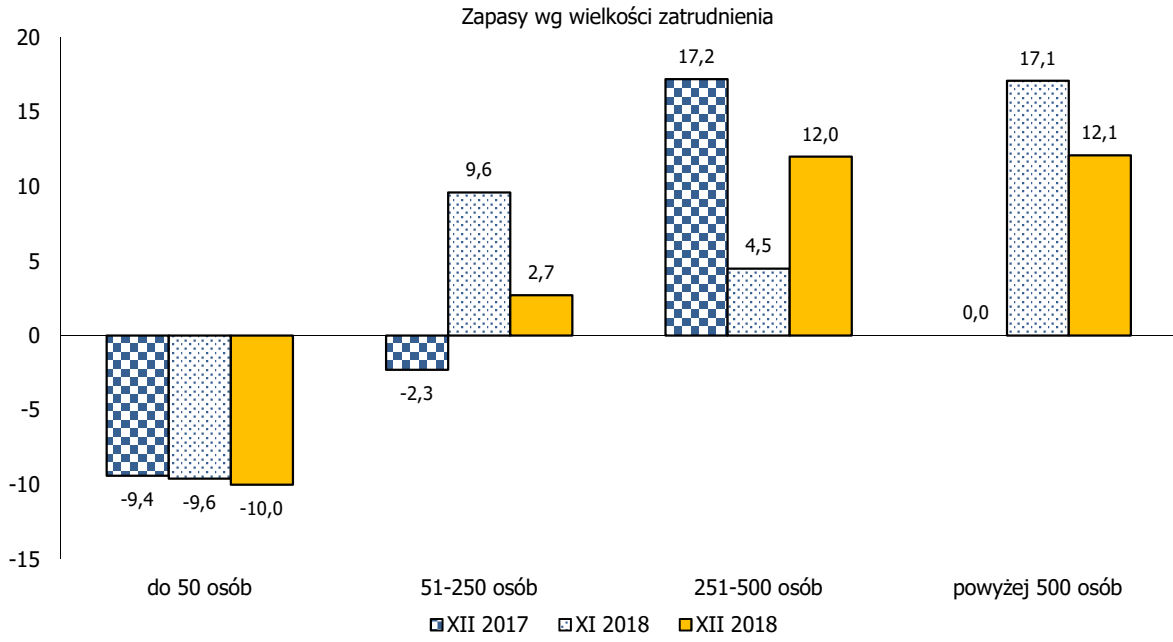

4) Zapasy

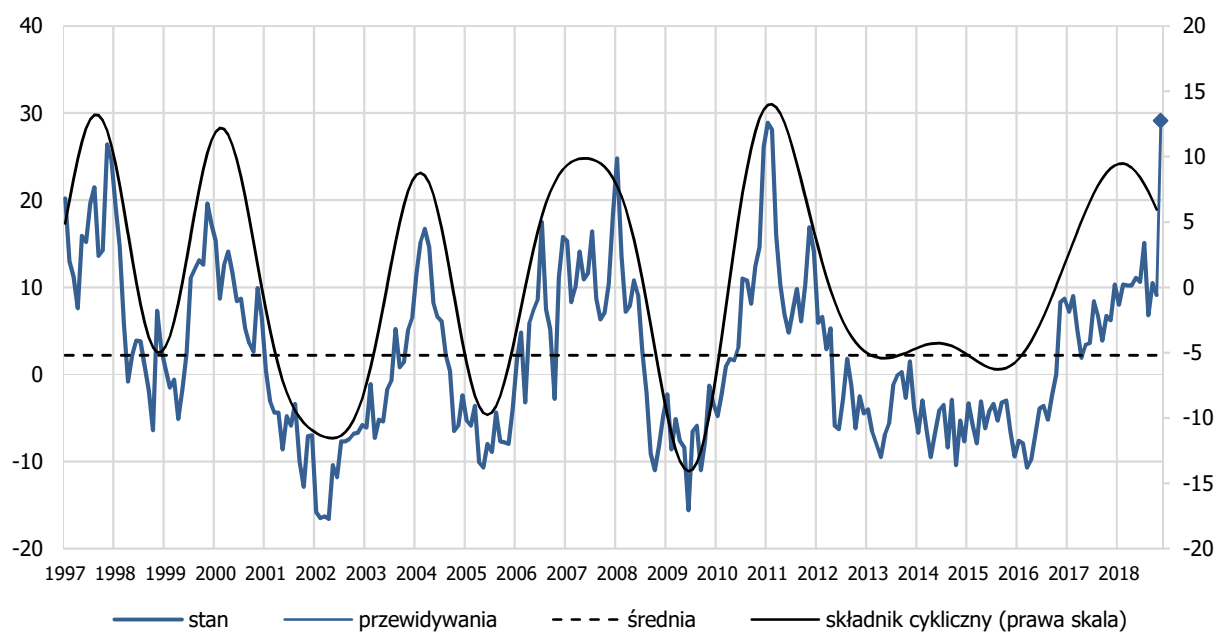

	XII'17	IX'18	X'18	XI'18	XII'18	przewidywania
wzrost	15,1	10,8	16,2	18,9	18,1	13,4
brak zmiany	68,2	77,1	71,3	66,7	66,0	70,7
spadek	16,7	12,0	12,6	14,4	15,9	15,9
saldo (1.-3.)	-1,6	-1,2	3,6	4,5	2,2	-2,5

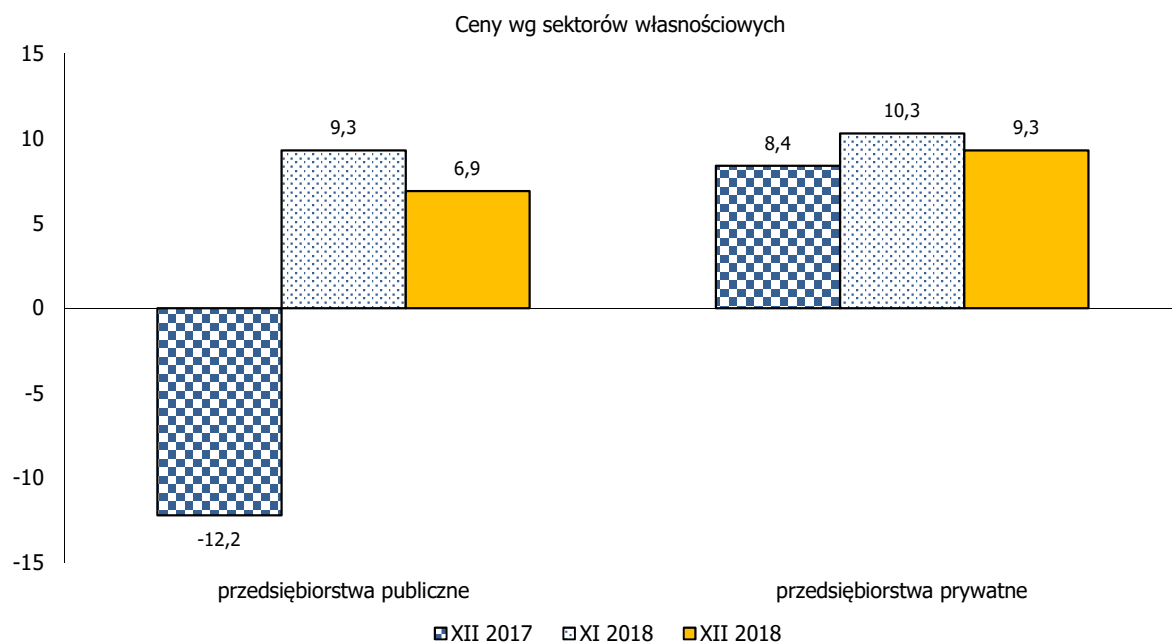

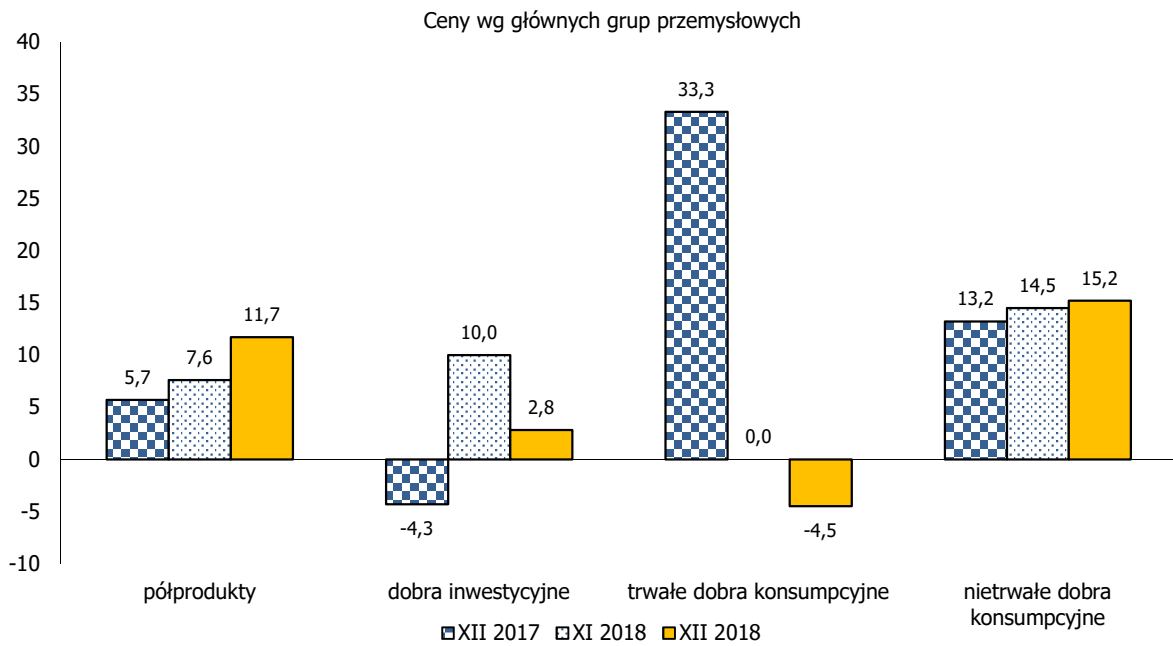
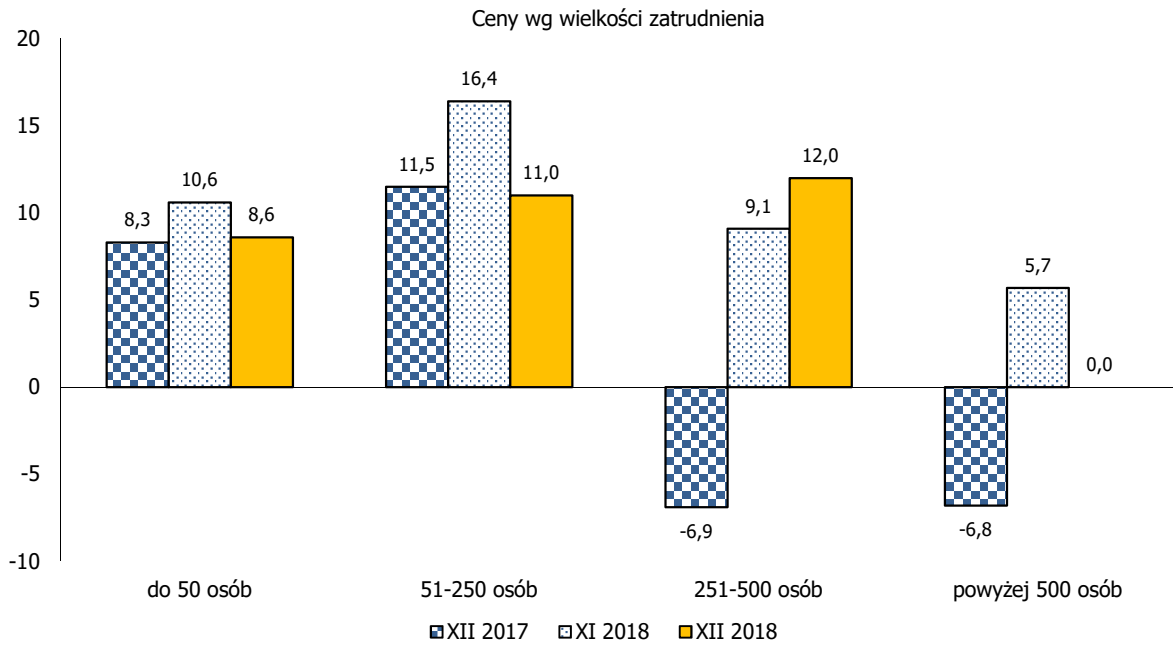

5) Ceny

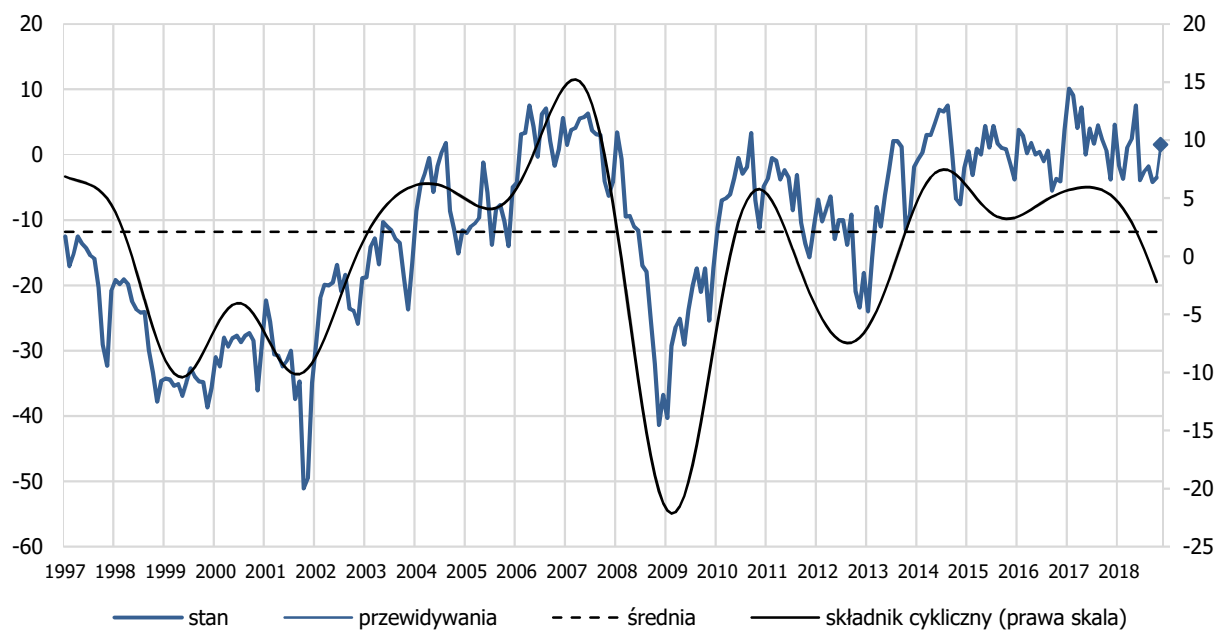

	XII'17	IX'18	X'18	XI'18	XII'18	przewidywania
wzrost	13,9	21,0	13,1	15,9	15,0	37,7
brak zmiany	78,8	73,1	80,7	78,7	79,1	53,7
spadek	7,3	5,9	6,3	5,4	5,9	8,6
saldo (1.-3.)	6,7	15,1	6,8	10,5	9,1	29,1

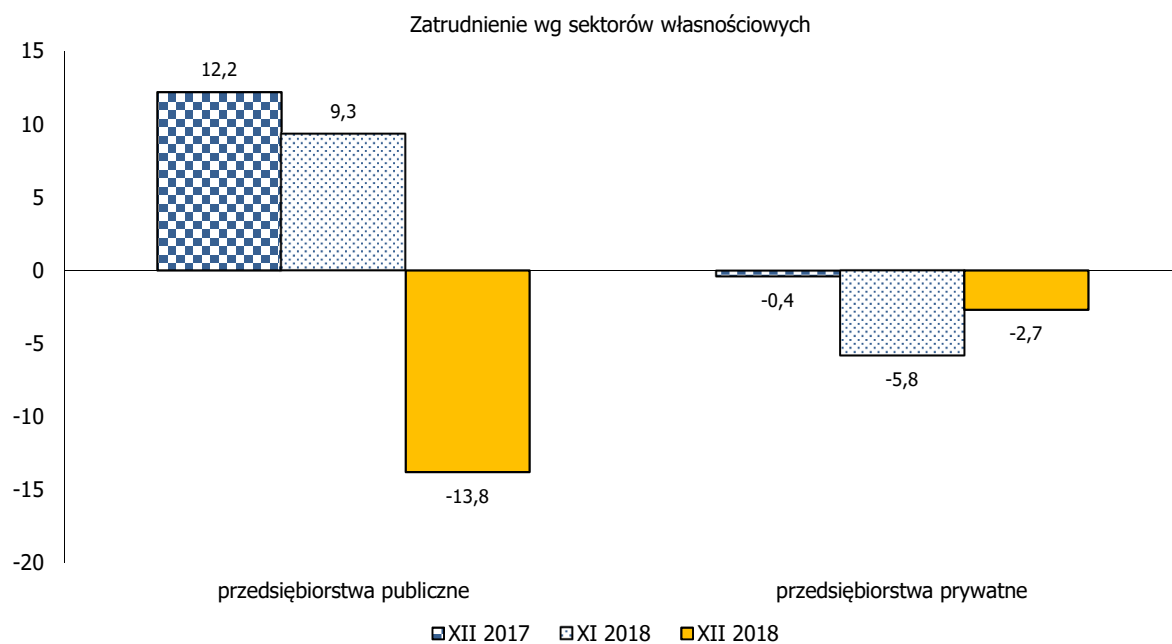

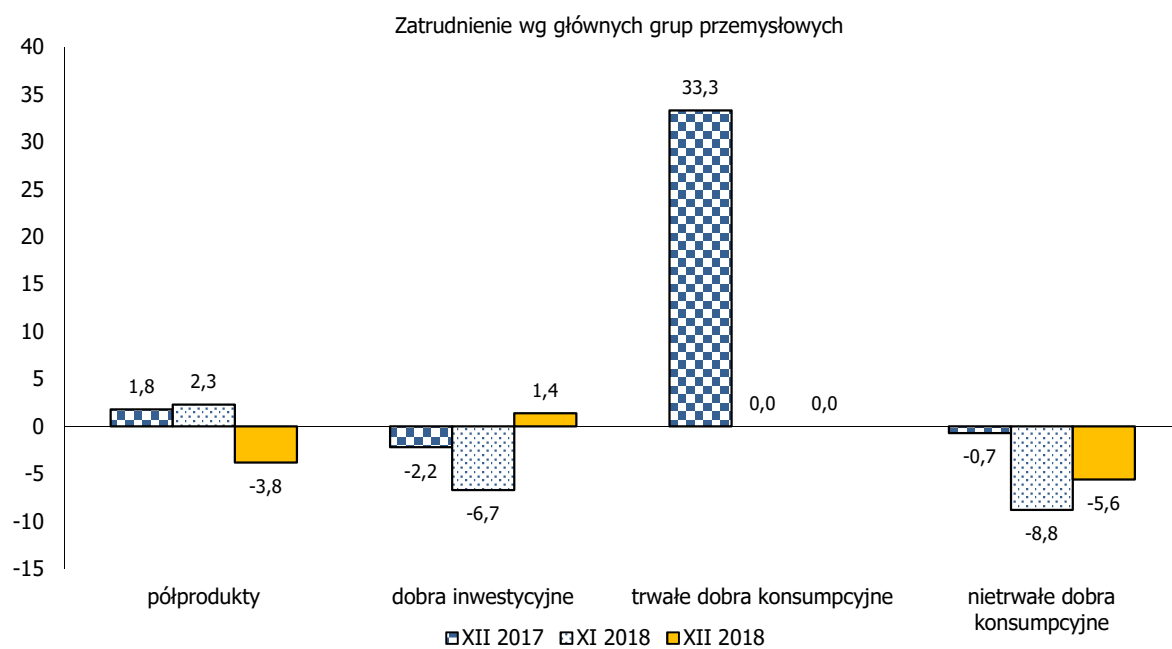
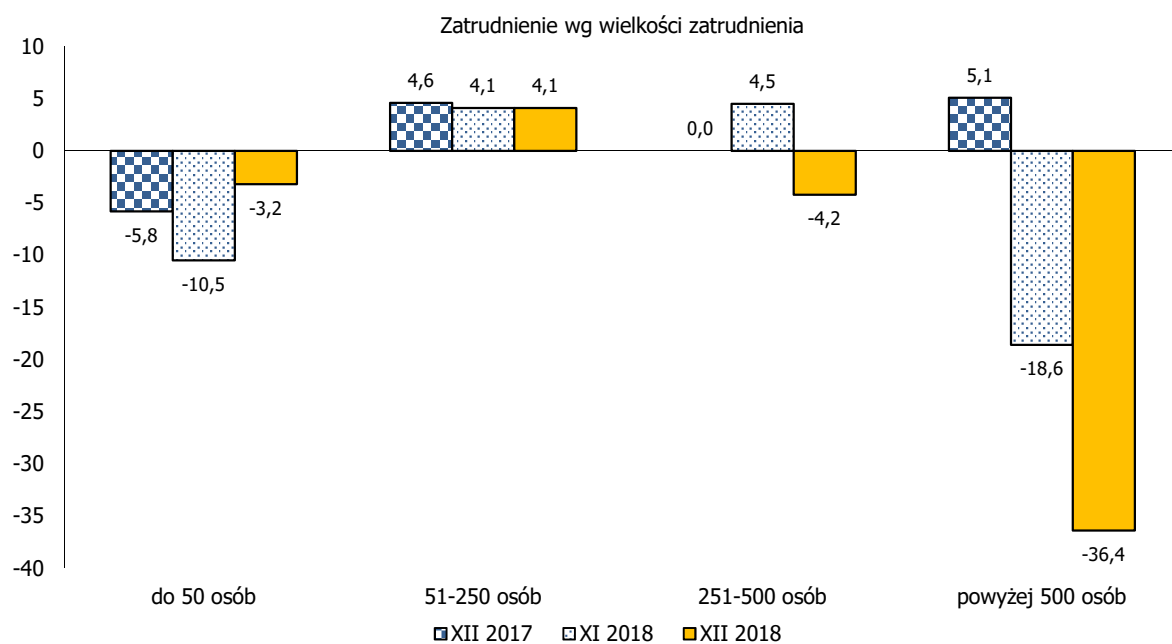

6) Zatrudnienie

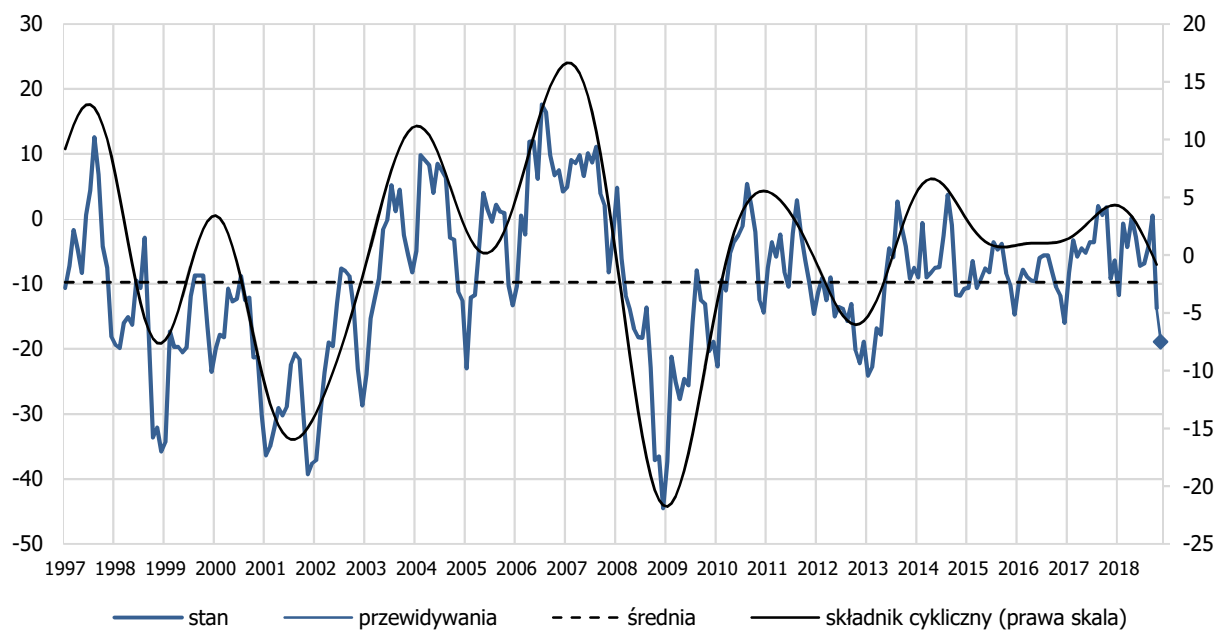

	XII'17	IX'18	X'18	XI'18	XII'18	przewidywania
wzrost	15,2	12,7	13,1	12,4	13,1	15,0
brak zmiany	70,3	72,0	72,1	71,1	70,4	71,6
spadek	14,6	15,3	14,8	16,6	16,5	13,5
saldo (1.-3.)	0,6	-2,6	-1,8	-4,2	-3,5	1,5

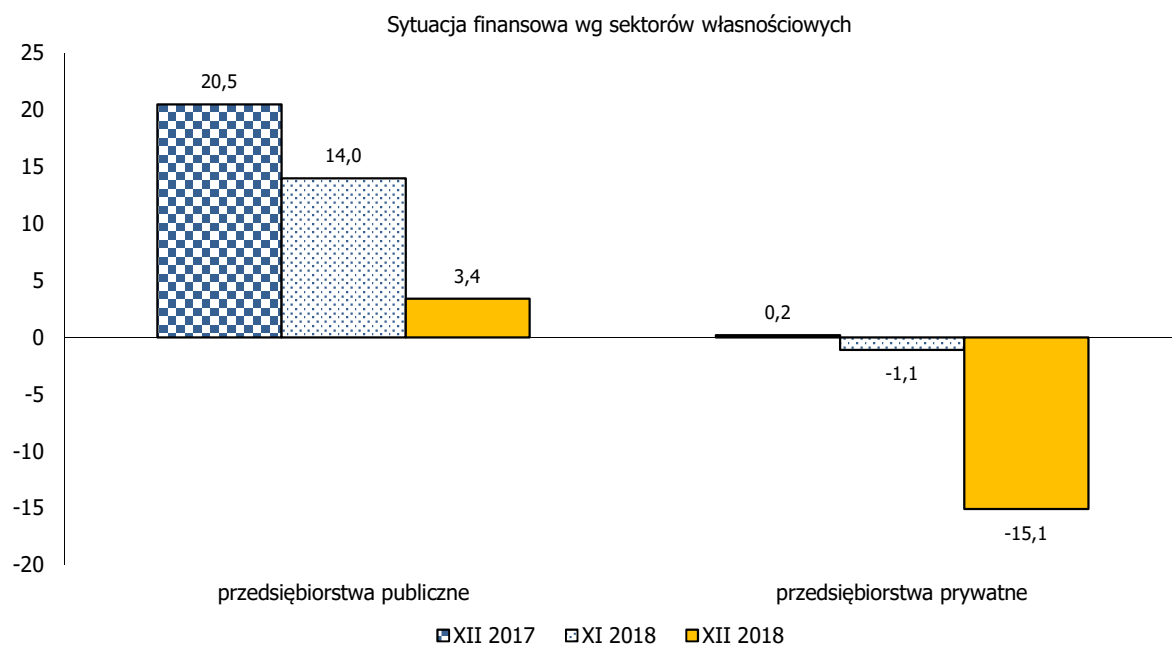

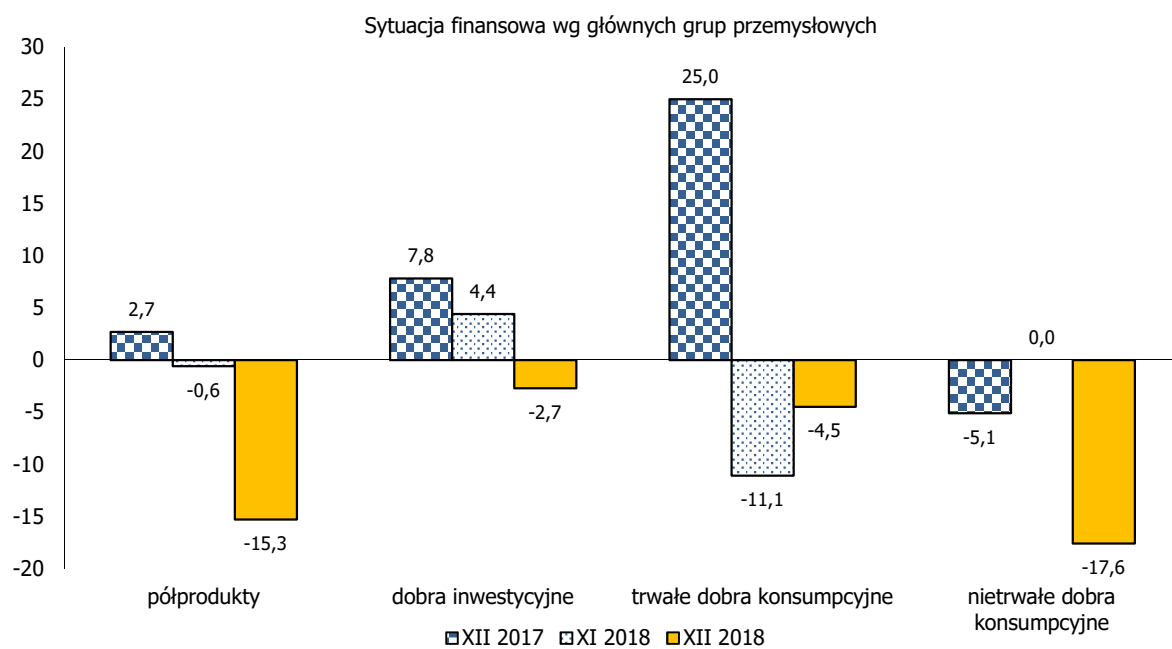
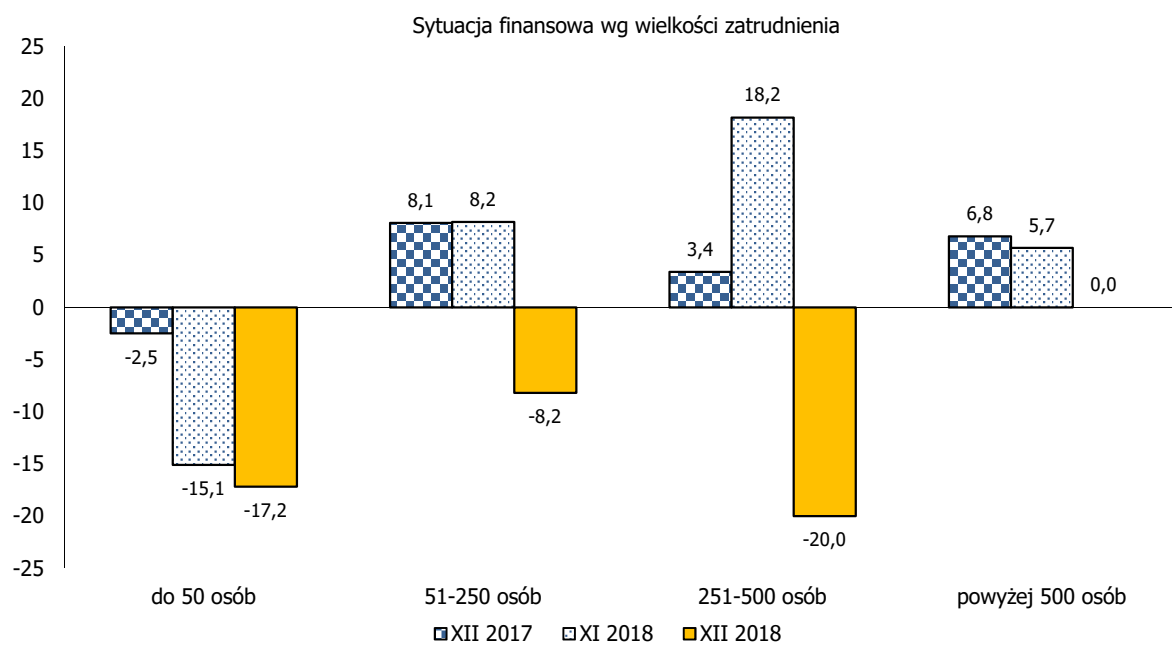

7) Sytuacja finansowa

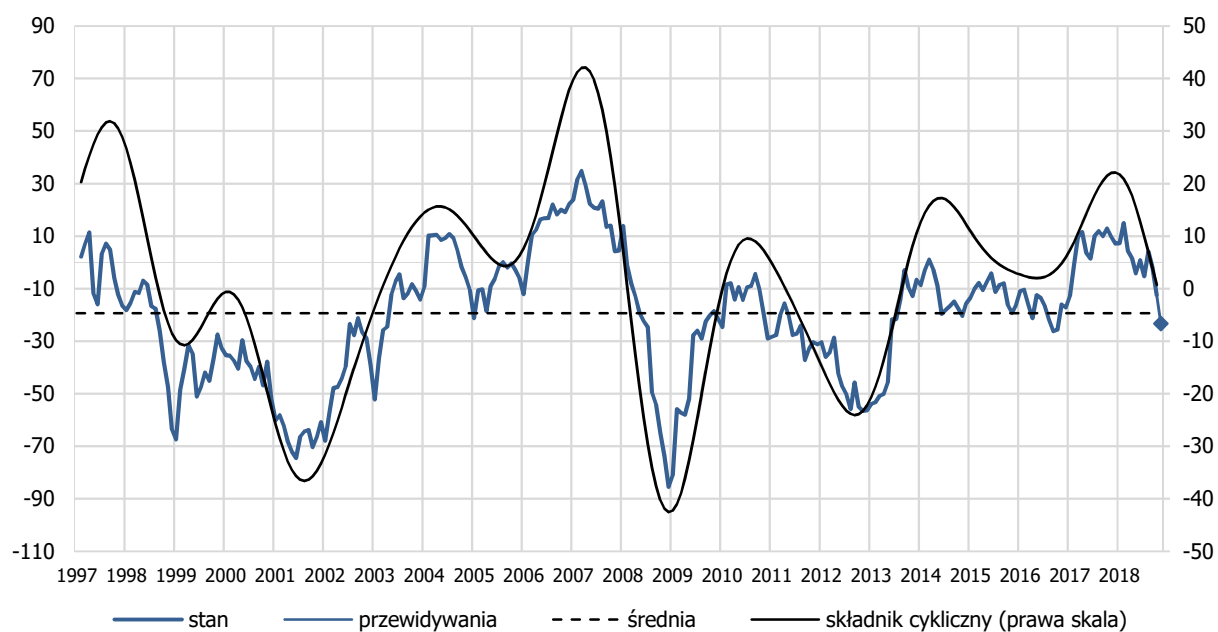

	XII'17	IX'18	X'18	XI'18	XII'18	przewidywania
poprawa	17,6	12,1	15,3	17,0	13,5	13,3
brak zmiany	66,6	68,8	65,2	66,4	59,3	54,5
pogorszenie	15,8	19,0	19,5	16,6	27,2	32,2
saldo (1.-3.)	1,8	-6,9	-4,3	0,5	-13,7	-18,9

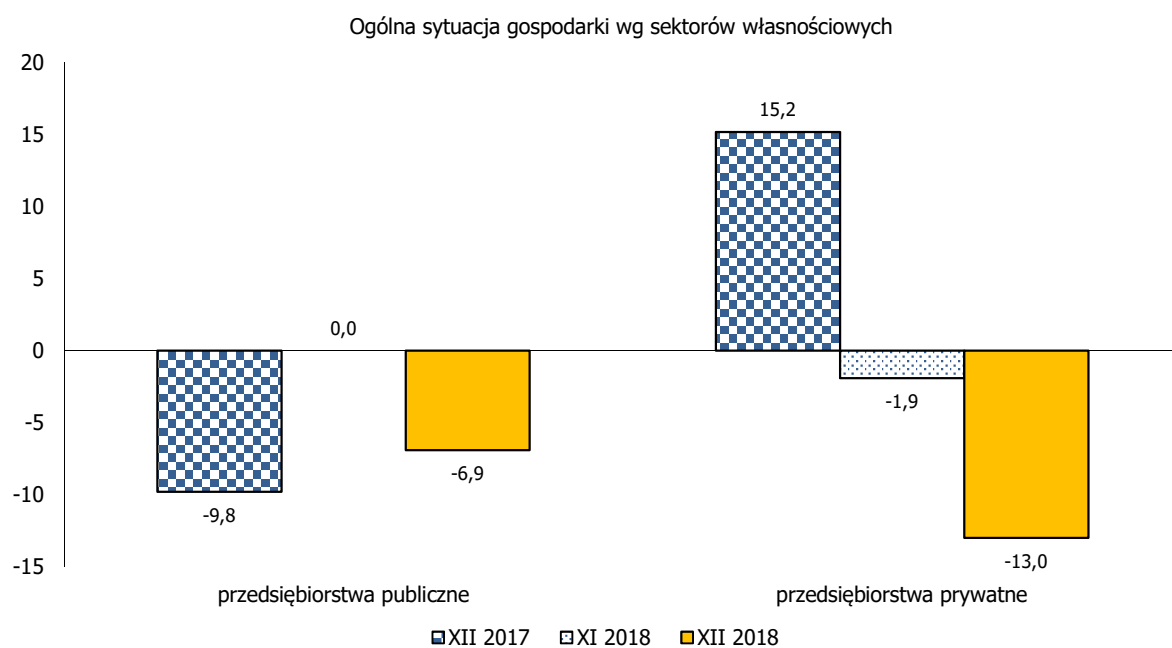

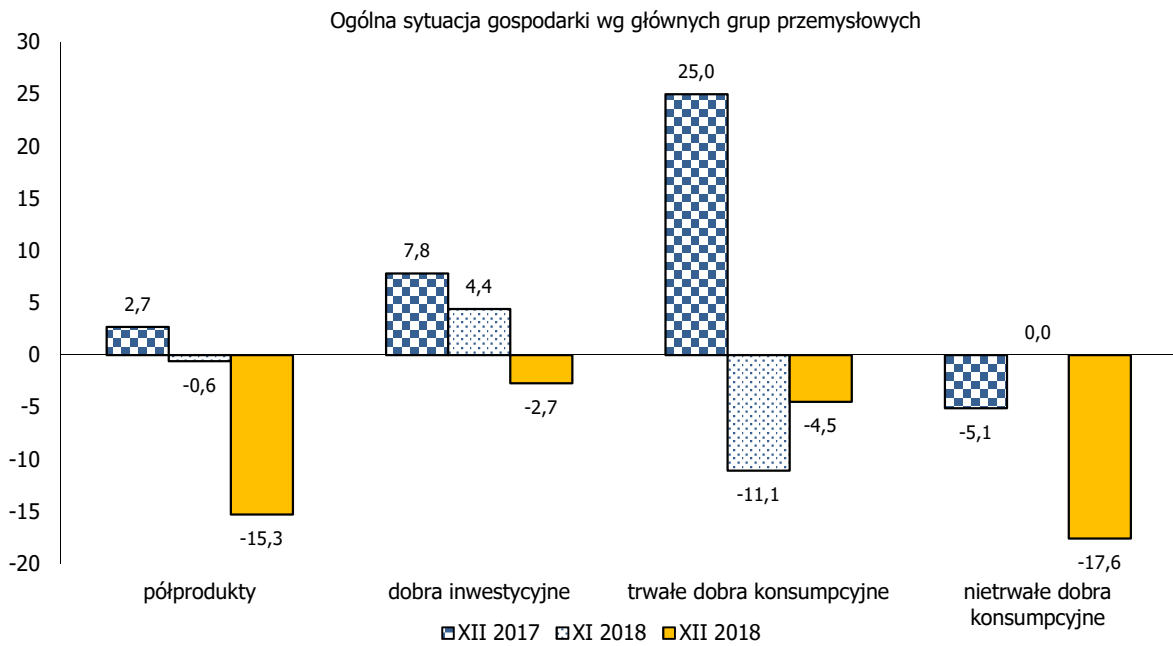
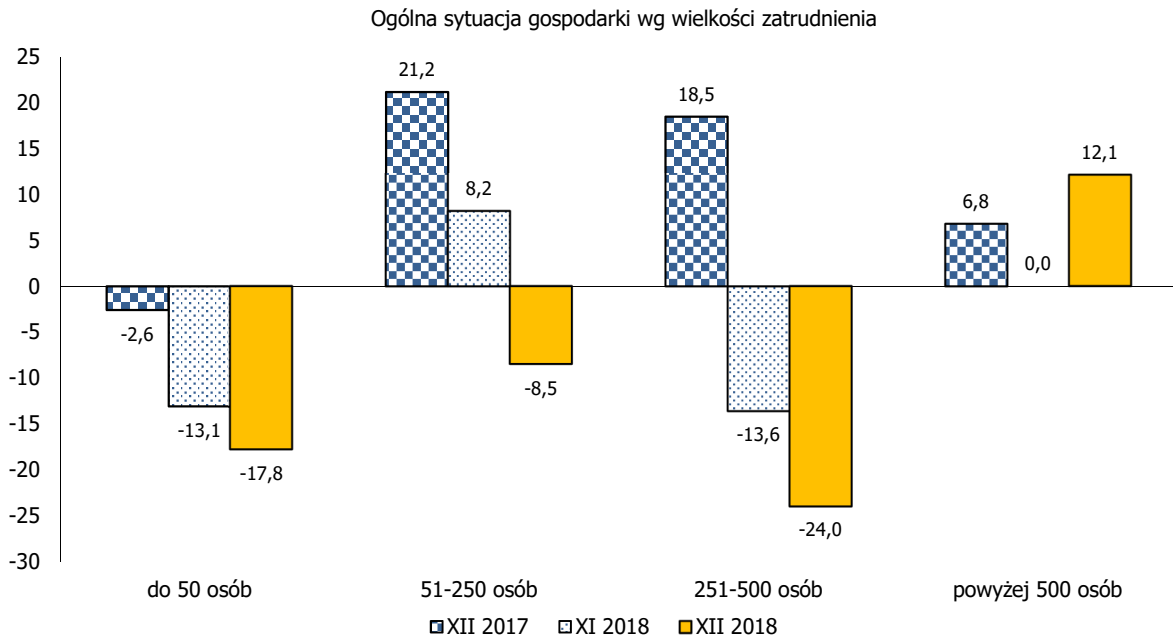

8) Ogólna sytuacja gospodarki

	XII'17	IX'18	X'18	XI'18	XII'18	przewidywania
poprawa	24,4	14,9	18,0	16,4	14,0	13,2
brak zmiany	64,0	64,8	68,1	65,1	59,6	50,1
pogorszenie	11,5	20,2	13,9	18,5	26,4	36,7
saldo (1.-3.)	12,9	-5,3	4,1	-2,1	-12,5	-23,4

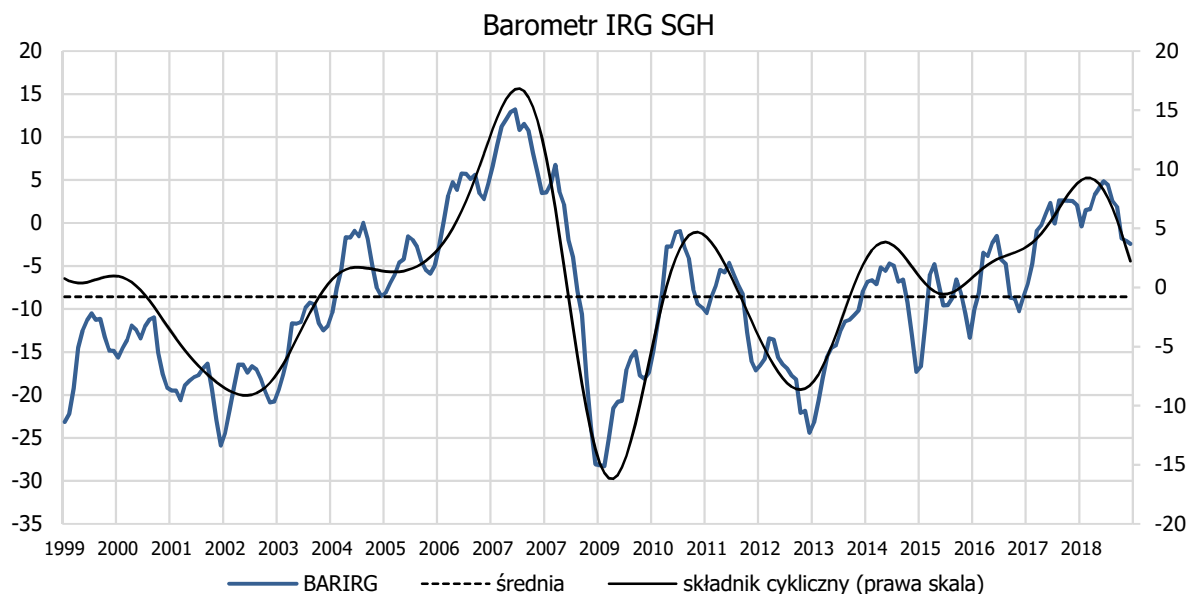

III. SUMMARY

As expected, in December, 2018 business situation in the manufacturing industry continued to deteriorate. For the third time in a row the industrial confidence indicator (ICI RIED) decreased (by 1.7 pts to -8.3 pts). It is now 10.1 pts down from the respective last year figure. Negative cyclical factors reinforced again. The monthly and annual decline of ICI was recorded for the majority of the distinguished groups of manufacturers. The deterioration of business situation manifested in the decrease of production, total and export orders. Firms' financial situation and their opinions about general economic situation in Poland worsened. The only bright spots of the December survey results are the lower growth rate of the producer prices and finished goods inventories, and a slight increase in employment. However, in comparison with the December 2017 figures the performance of the manufacturing industry is much weaker now. Firms are very pessimistic about their future business prospects. It looks that the declining trend, which has been growing since the beginning of 2018, will continue in the coming months.

IV. KONIUNKTURA W PRZEMYSŁE PRZETWÓRCZYM W 2018 ROKU

Rok 2018 był dla gospodarki polskiej rokiem pogarszającej się koniunktury. Pierwsze sygnały osłabienia się koniunktury pojawiły się już w 2017 roku. W drugiej połowie roku zaczęła wygasać dynamika wzrostu barometru IRG SGH (BARIRG), a od września jego wartości z każdym kolejnym miesiącem malały (zob. rysunek niżej). Na początku roku 2018 obserwowaliśmy jego odbicie będące skutkiem pozytywnego oddziaływania czynników sezonowych. W czerwcu BARIRG osiągnął wartość najwyższą od lutego 2008 r., jednak później systematycznie tracił, co przez poprzedzające półtora roku zyskał. W przebiegu składowej cyklicznej barometru górny punkt zwrotny wystąpił w I kwartale 2018 r. i od tej chwili barometr podlega tendencji spadkowej.

Pogorszenie się koniunktury było widoczne we wszystkich działach gospodarki objętych badaniami IRG: przemyśle przetwórczym, budownictwie, rolnictwie, handlu i bankowości. Po czterech latach nieustającej poprawy zaczęły pogarszać się także nastroje gospodarstw domowych. Najwcześniej sygnały osłabienia koniunktury pojawiły się w przemyśle przetwórczym. Górny punkt zwrotny w przebiegu składowej cyklicznej wskaźnika koniunktury w przemyśle przetwórczym IRG SGH (IRGIND) wystąpił w grudniu 2017 roku (zob. rysunek s. 6). Przez cały rok 2018 cykliczny spadek IRGIND pogłębiał się pomimo wzrostu surowych wartości wskaźnika (w lutym o 2,0 pkt, w marcu o 1,3 pkt, w kwietniu o 0,5 i w maju 0,1 pkt). W maju wskaźnik osiągnął najwyższą wartość (3,1 pkt). Od czerwca do września, a więc w szczycie pozytywnego oddziaływania czynników sezonowych, wartości wskaźnika naprzemiennie rosły i spadały. Próby podtrzymania wzrostów z pierwszej połowy roku wystąpiły w lipcu i wrześniu, kiedy to wartości wskaźnika zwiększyły się o, odpowiednio: 0,3 pkt i 2,6 pkt. Zmiany te były jednak zbyt słabe, by przełamać tendencję spadkową w przebiegu składnika cyklicznego. Od października wartości wskaźnika stopniowo malały. Największy spadek wartości wskaźnika koniunktury w przemyśle, o 7,0 pkt, został zanotowany w październiku. W listopadzie i grudniu spadki były mniejsze, wyniosły odpowiednio: 1,2 i 1,7 pkt. Zmiany te wskazują, z jednej strony, na trwające już od pewnego czasu zagubienie przedsiębiorstw, zmieniające swe opinie pod wpływem czynników przypadkowych, z drugiej jednak strony, pokazują gotowość do zwiększania aktywności produkcyjnej w różnych, nie zawsze związanych z rytmem zmian sezonowych, okresach.

Przez cały rok utrzymywało się duże zróżnicowanie koniunktury w analizowanych przekrojach: rodzajowym, regionalnym i według wielkości przedsiębiorstwa. Najsilniej zmiany koniunktury odczuwały przedsiębiorstwa najmniejsze i największe. Wartości wskaźników koniunktury dla tych grup przedsiębiorstw zmieniały się bardziej niż dla pozostałych grup przedsiębiorstw. Jak w latach wcześniejszych odnotowano również duże różnice w ocenach przedsiębiorstw prywatnych i publicznych. Narastały one w kolejnych miesiącach. Na początku roku, w styczniu, przedsiębiorstwa publiczne informowały o poprawie koniunktury, podczas gdy prywatne odnotowały jej pogorszenie. W kolejnych trzech miesiącach to firmy publiczne informowały o pogarszaniu się koniunktury, a prywatne o jej poprawie. W kolejnych miesiącach, od maja do września, było odwrotnie. Dopiero w IV kwartale oceny firm z obu sektorów własnościowych były zgodne.

Saldo odpowiedzi na pytanie o wielkość produkcji zmniejszyło swoją wartość w ciągu roku o 13,3 pkt, z poziomu 2,2 pkt w grudniu 2017 r. do poziomu -10,1 w grudniu 2018 r. Największy przyrost wartości salda odnotowano w kwietniu (o 11,2 pkt). Wówczas też saldo osiągnęło najwyższą wartość. Przez cały rok umacniała się zapoczątkowana w lutym tendencja spadkowa w przebiegu składnika cyklicznego salda.

Mniejszy spadek zanotowano dla salda odpowiedzi na pytanie o wielkość zamówień. Wyniósł on 8,2 pkt, z poziomu -2,6 pkt do -10,8 pkt. Tak jak w przypadku wielkości produkcji największy przyrost wartości salda miał miejsce w kwietniu (10,1 pkt), tj. tuż po osiągnięciu szczytu przez składową cykliczną salda (w marcu). Podobnie zresztą układały się zmiany salda dot. zamówień eksportowych. Spadek wartości salda w skali roku wyniósł 7,3 pkt, największy jej przyrost zanotowano w marcu (o 7,4 pkt), a szczyt w cyklu przypadł na maj, kiedy saldo osiągnęło wartość najwyższą (1,5 pkt). Od tej chwili trwa faza spadkowa, która przybrał na intensywności w końcu roku.

Pomimo silnych i krótkotrwałych wahań salda odpowiedzi na pytanie o wielkość zapasów tendencja jego zmian była wzrostowa. W ciągu roku wartość salda zwiększyła się o 3,8 pkt, z poziomu -1,6 pkt do wysokości 2,2 pkt. W tym samym okresie saldo dotyczące cen wyrobów gotowych zwiększyło swoją wartość o 2,4 pkt. Jego zmiany były równie częstotliwe, lecz tendencja zmian miała charakter spadkowy. Zmniejszyło się zatrudnienie. W porównaniu z grudniem 2017 r. wartość salda obniżyła się o 4,1 pkt, z poziomu 0,6 pkt do -3,5 pkt w grudniu 2018 r. Jego zmiany w ciągu roku były naprzemienne i zróżnicowane co do wartości. Najwyższą wartość saldo osiągnęło w lipcu (7,5 pkt), a najniższą w listopadzie (-4,2 pkt). Wahania te, dość znaczne (średni przyrost wielkości salda wynosi 3,5 pkt), utrudniały powstrzymanie tendencji spadkowej, która trwa od lipca 2017 r. Podobne spostrzeżenia dotyczą salda odpowiedzi na pytanie o sytuację finansową przedsiębiorstw. Przez cały rok utrzymywała się tendencja spadkowa, a wartość salda zmniejszyła się aż o 15,5 pkt. Niejako w ślad za zmianami sytuacji finansowej pogarszały się oceny ogólnej sytuacji gospodarczej w kraju. Wartość salda obniżyła się w ciągu roku aż o 25,4 pkt, z poziomu 12,9 do -12,5 pkt. Amplituda zmian wartości salda była bardzo wysoka – w kwietniu saldo osiągnęło wartość najwyższą, 15 pkt. Te częstotliwe i duże wahania większości sald świadczą o sporej zmienności warunków prowadzenia działalności gospodarczej i niepewności, z jaką producenci oceniają swoje najbliższe perspektywy rozwojowe. Sytuacja taka utrzymuje się od ok. 5 lat.

Pogorszenie się koniunktury odczuli także eksporterzy. W ciągu roku wartość salda odpowiedzi na pytanie o wielkość produkcji na eksport zmalała o 6,6 pkt. Tak jak w przypadku podstawowych pytań ankiety w kolejnych kwartałach zmiany wartości salda były zróżnicowane. W pierwszym kwartale nastąpił niewielki spadek wartości salda (o 1,5 pkt), a następnie duży wzrost (o 7,8 pkt). W trzecim ponownie odnotowano spadek (o 12,6 pkt), po którym wartość salda raz jeszcze obniżyła się w IV kwartale (choć nieznacznie, o 0,3 pkt). Zmiany te pogłębiły tendencję spadkową, widoczną w przebiegu składnika cyklicznego od połowy 2017 r. Pogorszyły się również opinie przedsiębiorstw o konkurencyjności ich towarów na rynkach zagranicznych. Saldo zmniejszyło swoją wartość o 5,3

pkt. Najgłębszy spadek miał miejsce w I kwartale. W drugim odnotowano wzrost wartości salda, co zmniejszyło rozmiar rocznego spadku i odwróciło tendencję spadkową w przebiegu składowej cyklicznej. Spadki wartości salda w kolejnych kwartałach nie zmieniły trendu. Wzrosła natomiast konkurencyjność towarów zagranicznych na rynku krajowym. Wartości salda zmieniały się w ciągu roku, ale zmiany w kolejnych okresach wzajemnie się kompensowały, co spowodowało, że zmiana w skali roku była niewielka (3,2 pkt). W przebiegu składnika cyklicznego utrzymuje się tendencja wzrostowa. Z kolei wartość salda odpowiedzi na pytanie o korzyści z produkcji na eksport w porównaniu z korzyściami z produkcji na rynek krajowy zmniejszyło się w porównaniu z IV kwartałem 2017 r. o 10,4 pkt. Spadki wartości salda zanotowano w I i IV kwartałach. Wzrosty w pozostałych nie przyczyniły się do odwrócenia tendencji spadkowej w przebiegu składnika cyklicznego salda.

Wzrósł przeciętny koszt produkcji. Wzrost był jednak nieduży – wartość salda zwiększyła się o 3,5 pkt.

Pogorszeniu koniunktury towarzyszył spadek stopnia wykorzystania mocy produkcyjnych, z poziomu 75,7% w IV kwartale 2017 r. do poziomu 75% w IV kwartale 2018 r.

Przedsiębiorstwa przemysłowe zmniejszyły inwestycje. Wartość salda odpowiedzi na pytanie o nakłady inwestycyjne na budynki i budowle w pierwszym półroczu zmniejszyła się o 11,8 pkt, w drugim zaś odnotowano jej wzrost o 2,6 pkt. Podobnie zmieniała się wartość salda dot. inwestycji w maszyny i urządzenia produkcyjne – w pierwszym półroczu zmalała o 9,5 pkt, a w drugim wzrosła o 1,2 pkt. W skali roku jednak zmiany były ujemne i wyniosły, odpowiednio: -9,2 pkt i -8,3 pkt. W zamierzeniach inwestycyjnych na kolejne sześć miesięcy przedsiębiorstwa deklarowały przede wszystkim: wymianę wyposażenia, zwiększenie mocy produkcyjnych oraz mechanizację i automatyzację produkcji. Jako największe ograniczenia inwestycji przedsiębiorstwa wymieniają od wielu lat: niewystarczający zysk, niedostateczny popyt oraz obawę przed zadłużeniem.

W ciągu roku nieznacznie zmniejszyła się uciążliwość głównych barier działalności gospodarczej. Zmiany dolegliwości poszczególnych barier były jednak zróżnicowane. Przed rokiem przetwórcy za najbardziej uciążliwe uważali bariery: podatkową, prawną i popytową. Obecnie największy problem, z jakim mają do czynienia firmy przemysłowe, to znalezienie wykwalifikowanej siły roboczej. Odsetek przedsiębiorstw odczuwających te trudności zwiększył się w ciągu roku o 8,7% do poziomu 45,7%, a więc już niemal co druga firma boryka się z problemem niedostatku wykwalifikowanych pracowników.